

Ú J V I D É K I E G Y E T E M
MAGYAR TANNYELVŰ TANÍTÓKÉPZŐ KAR
SZABADKA

KÉPZÉSI FOKOZAT ÉS SZAK:
MESTERKÉPZÉS – TANÍTÓ

MULTIKULTURÁLIS NEVELÉS
LÉTJOGOSULTSÁGA ÉS SZÜKSÉGESSÉGE
ÓBECSÉN

15. VMTDK SZAKDOLGOZAT

Szerző: Horvát Leontina

Témavezető: Prof. dr. Ivanović Josip egyetemi tanár, Bagány Ágnes MA
tanársegéd

Intézmény: Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka

Tudományos terület és szekció: Társadalomtudományok, Tanulás- és
Tanításmódszertani – Tudástechnológiai Szekció

Szabadka, 2016.

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETŐ.....	4
2. A KULTÚRA FOGALMI MAGYARÁZATA, VALAMINT ANNAK ÖSSZETETTSÉGE ÉS SOKSZÍNŰSÉGE	5
2.1. A kultúra fogalma, kulturális sokszínűség.....	5
2.2. A kultúra elemei.....	6
3. INTERKULTURALIZMUS AVAGY MULTIKULTURALIZMUS.....	8
3.1. Interkulturalizmus	8
3.2. Multikulturalizmus.....	9
3.2.1. A multikulturalizmus diskurzus változatai (deskriptív, normatív, kritikai)..	11
4. MULTIKULTURALIZMUS, MINT IRÁNYZAT LÉTREJÖTTE, POLITIKAI HÁTTERE	13
4.1. Új probléma, új szemléletek	13
4.2. Migrációs politika fejlődési szakaszai	14
4.2.1. Asszimiláció.....	15
4.2.2. Integráció	16
5. MULTIKULTURÁLIS NEVELÉS JELENTÉSE, LÉTJOGOSULTSÁGA ÉS SZÜKSÉGESSÉGE.....	17
5.1. Multikulturális nevelés és az iskola	21
5.2. Multikulturális nevelés: alapelvek a tanításához és tanulásához	23
5.3. Multikulturális nevelés hazánkban Szerbiában – Vajdaságban-.....	25
7. ISKOLAPEDAGÓGIAI KUTATÁS	27
7.1. A Vajdaságban, Óbecsén élő iskolai pedagógusok véleménye a multikulturális nevelésről, annak megvalósulásáról intézményükben, osztályközösségükben	27
7.1.1. A kutatás hipotézise	27
7.1.2 A kérdőíves kutatás módszertani leírása.....	27
7.1.3. A kutatás eredményei.....	28
9. ÖSSZEGZÉS	47
IRODALOMJEGYZÉK	48
MELLÉKLET	50

A MULTIKULTURÁLIS NEVELÉS LÉTJOGOSULTSÁGA ÉS SZÜKSÉGESSÉGE ÓBECSÉN

Rezümé

A munkám célja bemutatni első sorban a multikulturalizmust, a multikulturális nevelés fontosságát és szükségességét -annak vajdasági megvalósulását-, ugyanakkor kitérek a kultúra fogalmi eredetére, összetettségére is, ugyanis kultúra nélkül a multikulturalizmus, s így a multikulturális nevelés gondolata sem fogalmazódhatott volna meg. Ma már mindannyian multikulturális környezetben élünk, ahol akarattal, vagy akaratunkon kívül nap, mint nap, különböző kultúrájú nemzetekkel érintkezünk, találkozunk, valamint együtt élünk. Pontosán ezért nagyon fontos az, hogy az emberek tisztába legyenek saját kultúrájuk fontosságával, ugyanakkor mások kulturális szokásaira is érzékenyek legyenek. Mutassanak hajlandóságot arra, hogy megismerjék, s elfogadják az övéknél akár sokkal eltérőbb szokásokkal, identitással, vallással rendelkező nemzetek szokásait, mert csak ilyen magatartással tudunk megteremteni egy békés világot.

Kulcsszavak: kultúra, multikulturalizmus, multikulturális nevelés, egymás elfogadása, különböző kultúrák találkozása

NEOPHODNOST I PRAVO POSTOJANJA MULTIKULTURALNOG VASPITANJA U BEČEJU

Sažetak

Cilj ovog rada prvenstveno je prikazivanje multikulturalizma, važnosti i neophodnosti multikulturalnog vaspitanja kao i njegovog ostvarivanja u Vojvodini. Istovremeno bavim se i poreklom i složenosti pojma kulture, jer bez kulture ne bi mogla da nastane ni misao o multikulturalizmu i multikulturalnom vaspitanju. Danas, već svi mi živimo u multikulturalnoj sredini gde se, hteli ili ne, susrećemo i imamo dodira s različitim kulturama. Upravo zbog toga, jako je važno da ljudi budu svesni važnosti svoje kulture, kao i da uvažavaju tuđe kulturne običaje. Da pokažu interesovanje za upoznavanjem i prihvatanjem običaja drugih naroda, čiji se običaji, identitet i vera mogu u potpunosti razlikovati od njihovih, jer samo ovakvim stavom možemo stvoriti svet u kome ćemo mirno živeti.

Ključne reči: kultura, multikulturalizam, multikulturalno vaspitanje, međusobno prihvatanje, susret različitih kultura.

THE RAISON D'ETRE AND THE IMPORTANCE OF MULTICULTURAL CHILD REARING IN ÓBECSE

Summary

The main purpose of my degree work is to present multiculturalism, the importance and necessity of multicultural rearing and the way it is realized in Vojvodina. I will also touch upon the conceptual origin and complexity of culture, because without culture there is no multiculturalism and the concept of multicultural rearing could have not been created either. Today we all live in a multicultural environment in which we are in touch, we meet or live together with nations of different cultures day by day, whether we want to or not. For this exact reason it is very important for people to become aware of the significance of their own culture and be sensitive to other cultural traditions in the same environment. They should express willingness to accept and get acquainted with other nations which might greatly differ in their tradition, habits, identity and religion. This is the only way we can create a peaceful world.

Keywords: culture, multiculturalism, multicultural education, accepting one another, meeting of different cultures

1. BEVEZETŐ

Napjainkban a világ minden táján keverednek a különböző etnikai csoportok, s ezáltal más-más, sokszor szinte teljesen ellentétes kultúra találkozik egymással. A békés együttélés érdekében fontos az, hogy az emberek el tudják fogadni a mellettük élők kultúráját, szokásvilágát. Azonban ez sokszor csak elméletben valósul meg, s a gyakorlatban elmarad. Együtt élünk, viszont sokszor megpróbáljuk kikerülni a különböző nemzetiségekkel, kultúrákkal való érintkezést, ócsároljuk azok szokásait és ítéleteket mondunk egy egész nemzet, vagy akár kultúra felett, anélkül, hogy ismernénk azt. Többek között e probléma elhárítására megszületett egy eszme, a multikulturalizmus, amely azt hivatott elérni, hogy az emberek elfogadják egymást olyannak amilyenek, s ne ítéljenek el más embereket csak azért, mert azok nem ugyanazon vallást gyakorolják, más a bőrszínük vagy, mert más környezetből érkeztek.

Sajnos azt kellett tapasztalnom, hogy annak ellenére, hogy milyen nagydolgot képvisel a multikulturalizmus, sokan nem találkoztak e szóval, s jelentésével, vagy ha mégis nem túl nagy figyelmet fordítottak ez iránt. Ezért dolgozatomban fontos pontnak tekintetem e szó értelmét, magyarázatát, kialakulásának történetét részletesebben bemutatni. Továbbá dolgozatom egy fontos pontja a multikulturális nevelés, róla való bővebb értekezés világviszonylatban, s szerbiai szinten is. Mivel egy olyan országban élek vajdasági magyarként, ahol magam is több nemzettel –szerbekkel, roma/cigányokkal stb. – élek együtt, ahol látom, valamint tapasztalom a különböző kultúrák iránti ellenségességet, ezért különösen fontosnak tartom a multikulturalizmust és a multikulturális nevelést. S, hol valósulhatna meg leginkább a multikulturális nevelés-a család mellett-, mint az iskolában? Fontosnak tartom azt, hogy a ma élő, dolgozó pedagógusok tisztában legyenek a multikulturális nevelés fontosságával, s különböző eszközök felhasználásával minden tőlük telhetőt megtegyenek azért, hogy a kezeik közül kikerülő új nemzedék egy teljesen más világlátással lépjen ki a nagyvilágba, ahol minden nemzet, -akár kisebbségi, akár többségi kultúrát képvisel egy-egy ország területén -ugyanúgy elfogadja a tőle eltérő kultúra sajátosságait, mint ahogyan sajátját gyakorolja.

Az elhangzottak alapján született meg szakdolgozatom, mely, ahogyan azt már említettem, multikulturalizmus fogalmának boncolgatásáról, a multikulturalizmus létrejöttéről, a multikulturális nevelésről szól.

2. A KULTÚRA FOGALMI MAGYARÁZATA, VALAMINT ANNAK ÖSSZETETTSÉGE ÉS SOKSZÍNŰSÉGE

Mielőtt a multikulturalizmusról, megjelenéséről, a multikulturális nevelésről, annak szempontjairól szót ejtenék, egy másik fontos fogalomról kell szólni, ez pedig nem más, mint a kultúra. Hiszen, ha nem lennének egymástól eltérő kultúrák –melyek mint pók a hálóját szövik össze a világot- maga a multikulturalizmus, multikulturális nevelés is értelmét veszítené, sőt, véleményem szerint nem túlozva azt is elmondhatjuk, ha nem léteznének különböző kultúrák nem is született volna meg a multikulturalizmus eszméje. De milyen jelentést is takar a szó: kultúra?

2.1. A kultúra fogalma, kulturális sokszínűség

A kultúra szó a latin „agricultura” szóból származik, mely földművelést jelent, később ez önállósodott, s vált az emberi gondolkodás fogalmi rendszerének részévé (T. Molnár, 2016). A kultúra fogalmának az értelmező kéziszótár három jelentést tulajdonít. Az első jelentés szerint a kultúra az emberiség által létrehozott anyagi és szellemi értékek összessége, a művelődésnek valamely területe, illetve valamely népnél, valamely korszakban való megnyilvánulása. A civilizációval szembeállítva pedig, amely a technikai fejlettséget jelenti, a szellemi javak és a műveltség tartozik ide. A második jelentésben a kultúra egy személy művelt mivoltára vonatkozik. A harmadik jelentésben a kultúra valaminek a természetét, illetve biológiai értelemben tenyészetet jelent (Korpics, 2011).

A társadalomtudományi megközelítések a kultúra fogalmát annak tág értelmében használják. Ebben az értelemben a kultúrához hozzátartoznak egy adott társadalom intézményei, értékei és tapasztalatai, amelyek a szimbólumokat, és a különböző megnyilatkozásai formákat kialakították. A kultúra fogalma így magában foglalja a szimbólumok, értékek olyan halmazát, amely mely generációról generációra öröklődik. Az emberi kultúra csak közösségi létben létezhet: A másokkal való érintkezésben, kommunikációkban, visszacsatolásokban bontakoznak ki és maradnak fenn a kulturális jelenségek (Korpics, 2011).

Minden ember egy adott kulturális háttérben nő fel. Az életét, mindennapi tapasztalatait, viselkedését jelentős mértékben meghatározzák azok a körülmények, amelyeket a kultúra biztosít számára, neveltetése nagyban függ az őt körülvevő kultúra jellemzőitől.

A hétköznapi életben nagyon ritkán tudatosul bennünk az, hogy mi mindent tanultunk meg a környezetünkben, miközben a magatartásunkat, érzelmeinket, gondolkodásunkat igen nagymértékben befolyásolni tudja a minket ért környezeti hatások (Torgyik-Karlovitz, 2006).

2.2. A kultúra elemei

A kultúra egyes elemeit Brinkerhoff és White materiális és nem materiális csoportra osztja. Az anyagi kultúra körébe sorolhatók az emberiség által létrehozott legváltozatosabb tárgyasult alkotások, tárgyak, építmények, eszközök, de részét képezik pl. a hétköznapi használati tárgyak, épületek, játékszerek, gyárak felszerelései, ékszerek, a különböző múzeumok kiállítási darabjai vagy az öltözködés kellékei is. A szellemi kultúra része a nyelv, az értékek, a különböző szokások, normák, a tudományágakban felhalmozott ismeret- és tudásrendszer, amelyet a társadalom egyes tagjai megosztanak egymással (Rudnák Ildikó, 2010).

Bassis, Gelles, valamint Levine szerint minden kultúra alapvetően hat elemből tevődik össze, ezek pedig: hiedelmekből, értékekből, normákból, szimbólumokból, technológiákból és nyelvből. Ezen elemeket bővebben Torgyik Judit és Karlovitz János Tibor (2006) gyűjtése, átirata alapján részletezem a következőkben.

„Az értékek egy adott kultúra kollektív elképzelései arról, mi a jó és mi helyes, és mi helytelen, mi kívánatos és mi elutasítandó” (Solymosi, 2004). Az értékek központi aspektusai a kultúrának, miközben az emberiség hasonló dilemmákkal néz szembe, így az alapvető értékekben sok hasonlóságot találni, azonban a drámai különbségek lehetnek abban, miként kívánják elérni céljaikat, megvalósítani értékeiket az emberek. Más-más értékrendszert vallanak maguknak az amerikai kultúrkörben élők, s más értékek léteznek a zsidó-keresztény, az iszlám és a hindu népeknél. Más értékrendek mutathatók ki a Földünk eltérő pontjain, de még egyazon országon belül is.

A *normák* meghatározzák, mit kell tennünk, és mit nem lehet, elképzelések az elfogadható és az elfogadhatatlan viselkedésről. A normák követésre méltó mintákat adnak, eligazodási pontokat jelentenek a mindennapok rengetegében, irányt szabnak az emberi viselkedésnek, illetve az egyén magatartásának is. Beszélhetünk íratlan erkölcsi normákról is, ugyanakkor illemszabályokról és törvényekben rögzített jogi normákról is. A normák hasonlóan az értékekhez, ugyancsak nagyfokú változatosságot mutatnak.

Jó néhány norma, szokás saját kultúránkban teljesen természetes, míg a tőlünk idegen kultúrában teljesen érthetetlen, példának okáért van, amely kultúrkörben a serteshús fogyasztása tiltott, másutt a marhahús jelent tilalmat, s megint máshol mindkettő fogyasztása engedélyezett (Torgyik-Karlovitz, 2006).

A *hiedelmek* olyan meggyőződések, hitek, elképzelések, amelyek befolyásolják az emberek mindennapjait. A földön a világ népei mítoszokat, legendákat, népmeséket találtak ki, vallási és filozófiai nézeteket, babonák alakultak ki, amelyek mind-mind az élet egy-egy sokszor megoldhatatlannak, megmagyarázhatatlannak tűnő kérdésére adtak választ. Mindezek a hiedelmek, hitek ugyancsak nagymértékű változatosságot mutatnak egy-egy kultúrát górcső alá véve (Torgyik-Karlovitz, 2006).

A *technika* körébe sorolhatók a legkülönbözőbb tárgyak illetve eszközök, szerszámok gépek, elektronikai berendezések stb. Az ipari fejlődés következtében újabbnál újabb eszközök technológiák jöttek létre, melyeknek eredménye a felgyorsult kulturális evolúció. Az emberi kultúrák közötti sokszínűséget tovább növeli az adott társadalom technikai fejlettsége. Érthető ez alatt az, hogy vannak olyan közösségek, melyek a mai napig a legérthetlenebb természeti körülmények között élnek, távol a különböző elektronikusan vezérelt világtól, míg mások csúcstechnológiára építik gazdasági életüket (Torgyik-Karlovitz, 2006).

Szimbólumok számos megjelenési formát mutatnak. Az élet sorsfordulóit, a születést, a felnőtté válást, a házasságot, a halált, a különböző népek, népcsoportok egymástól eltérő rituálékkal övezve élik meg, amelyek mind-mind szimbolikus jelentést és elemeket hordoznak, s hozzájárulnak az egyén számára új élethelyzeteihez való sikeres alkalmazkodásához. Az emberi kultúra, a civilizáció elválaszthatatlanul összeforrott a szimbolikus rendszerek használatával (Torgyik-Karlovitz, 2006).

A *nyelv*, amely ugyancsak szimbólumok rendszere, az emberek közötti kommunikáció, az információátadás és a kultúra egyik legmeghatározóbb eleme. A nyelv a kultúra alapja, az egyik legfontosabb, s legmeghatározóbb kulturális eleme. A nyelv és a kultúra több ponton is összekapcsolódik egymással, a nyelv közvetíti a kultúra lényét, a kulturális tartalmakat, így nem túlzunk, ha azt mondjuk a nyelv a kultúra hordozója, s egyben a fejlődésének záloga. Ha a kultúra fejlődik, a nyelv is fejlődik, új szavak, és szókapcsolatok megjelenését hozza magával. Egy-egy népcsoport, mely elhagyja nyelvét, és egy másik nép nyelvét veszi fel, egyúttal kultúrája elsorvadásának

kockázatát vállalja magára. Az anyanyelv ápolása minden nép számára alapvető kulturális érték, megőrzése, az anyanyelvi nevelés kérdése különösen érdekes és nagy fontosságú, ha egy kisebbségben élő népről van szó (Torgyik-Karlovit, 2006).

Láthattuk, hogy a kultúra milyen színes és sokrétű jelenség. Ha belegondolunk abba, hogy a világ minden egyes kultúrája ilyen sokrétű, s egyik-másik kultúra szinte csak érintőlegesen hasonlít egymáshoz, nem nehéz elképzelni azt, hogy ezen kultúrák nehezen tudnak egymás mellett megélni, ha nem nyitottak a mellettük élő kultúra iránt. Itt kerül központi kérdéssé az, hogy az egymástól ellentétes kultúrával bíró nemzetek, hogyan éljenek egymás mellett békében. Erre válaszként több gondolat, eszme is felmerült az évek során, mint a probléma megoldásának eszköze, köztük a multikulturalizmus is, amely véleményem szerint a leginkább emberbarát megoldás, mely megszületett e probléma megoldásának kezelésére. De vajon mit jelent a multikulturalizmus? A következő fejezetben ennek boncolgatása következik.

3. INTERKULTURALIZMUS AVAGY MULTIKULTURALIZMUS

A multikulturalizmus fogalma 1970-es években indult el, színhelyéül pedig elsősorban Amerika, illetve Ausztrália szolgált, ugyanakkor Európában, Hollandia és Nagy-Britannia mellett a Német Szövetségi Köztársaságban kezdtek foglalkozni elsőként ezzel a témával, viszont utóbbinál interkulturális nevelés néven honosodott meg. A német ajkú európai embereken kívül a francia nyelvhasználatban is ugyanezen néven terjedt el. Ezzel szemben a magyar szakirodalomban mindkét kifejezés megtalálható és alkalmazott (Pásztor, 2012).

3.1. Interkulturalizmus

Az *interkulturális* szó jelentése magyarul „kultúrák közötti”. Az interkulturalitás azt jelenti, hogy a mindennapi értekezések során legalább két, vagy attól több kultúra találkozik egymással egyéni, csoportos, nemzeti vagy nemzetközi szinten (Pásztor, 2012). „Az interkulturális megértést, elfogadást támogatni annyit jelent, hogy segíteni a kultúrák közeledését, párbeszédét, a kulturális cserét, a kölcsönzést, az együttélést” (Németh, 2014). Azonban a kultúrák nem közlekednek egymáshoz és nem is beszélgetnek. A kultúrák nem, azonban az emberek tudnak kapcsolatot létesíteni, megérteni, vagy elutasítani egymást. Végül soron minden ember – hazánkra különös hangsúllyal megállapítható – különböző kultúrák között él. Minden közeg, ami az

embert körülveszi, megteremti a saját kulturális mintáit, normáit, szabályait. Ezek a közegek néha csak kicsit, néha nagyon különbözőek, viszont mind kulturális különbségek (Németh, 2014). Mindezeket takarja ez az egyetlen szó: interkulturális.

3.2. Multikulturalizmus

Mint azt, fentebb említettem a magyar szakirodalomban az interkulturalitáson kívül a multikulturalizmus meghatározás is megtalálható. A *multikulturalizmus* fogalmának azonban többféle megfogalmazása van, amelyek azzal az elgondolással egyet értenek, amely arra irányul, hogy a soketnikumú társadalmak kulturális sokféleségét el kell fogadni (Kasler, 2011). Az elkövetkezőkben nézzünk néhány példát a multikulturalizmus sokszínű értelmezésére, meghatározására, valamint néhány más elgondolást arról, hogy hogyan képzei el a 21. század embere a megoldást arra, hogy a különböző kultúrák békésen élhessenek egymás mellett.

Mint azt említettem leggyakrabban azzal a politikával szokták azonosítani, amely a soketnikumú társadalmak kulturális sokféleségének az elfogadtatására és bátorítására irányul. A nyugati kutatók szerint, akik kiemelik azt, hogy ahhoz a szituációhoz, ahol egy társadalmon belül különféle kultúrák egymás mellett élnek, elméletben három féleképpen lehet viszonyulni, ez a három pedig a következő:

1. „a „monokulturalizmus” elvi alapjára helyezkedve: ez az álláspont a kisebbségi (a bevándorlók képviselte) kultúrák minél teljesebb körű asszimilációját tekinti céljának (Egedy, 2006);
2. az „olvasztótégely” (melting pot) politikáját választva, amely az Egyesült Államokban érvényesült: ez az egyes – régebbi és újabb – kultúrák teljes összeolvadásával, s ennek következtében egy teljesen új kikristályosodásával jár (Egedy, 2006);
3. a „multikulturalizmust” elfogadva, amely a két fenti megközelítéssel ellentétben sem az asszimilációt, azaz a többségi kultúra teljes dominanciáját, sem pedig a különféle kulturális tradíciók egybeolvasztását nem tartja kívánatosnak, hanem abból indul ki, hogy minden csoport őrizze meg és ápolja zavartalanul a maga saját kultúráját. Ez utóbbi felfogás vált „hivatalossá” az egykori nagy brit „telepes gyarmatokon”, Kanadában és Ausztráliában, s ezt írta zászlajára a Nagy-Britanniát 1997 óta irányító munkáspárti kormányzat is.

Tegyük azonban hozzá, hogy a tágabb értelemben a politikai sajtó a multikulturalizmus kifejezést nem csak ez utóbbi esetre, hanem a különféle kultúrák együttélésének és keveredésének legtöbb változatára alkalmazni szokta” (Egedy, 2006).

Az alábbi felsorolásban nem csak a multikulturalizmus meghatározására került sor, hanem más megoldási elgondolásokra is, melyek a későbbiekben még kifejtésre kerülnek. Azonban a multikulturalizmus lényegét mások is megfogalmazták, melyeket Kasler Éva (2011) összegyűjtött, ezen gyűjtés alapján a következő megközelítései vannak a multikulturalizmusnak:

„A multikulturalizmus, mint *ideológia* megfogalmazza, hogy „minek kellene lennie”. Ezzel ellentétben a multikulturalizmussal, mint „ténnyel”, mely a társadalmi valóságot írja le, a multikulturalizmus ideológiája előírja, a gondolkodás vagy a cselekvés kívánatos irányát, amely megfelel a kulturális pluralizmus, illetve a szabadság, a tolerancia és az egyéni különbségek iránti tisztelet elvének” (Feischmidt 1997).

„A befogadó társadalomnak meg kell adni a lehetőséget a bejövő csoportok integrációjára az anyatársadalomba, és biztosítani kell számukra a saját kultúrájuk megőrzését. A multikulturalizmus szemszögéből a különböző kultúrák együttélése fontos, és a bevándorló csoportokat ösztönözni kell az országban való maradásra” (Schöpflin, 2004).

„A multikulturalizmus, mint fogalom közelebbi megvizsgálása során, megállapíthatjuk, hogy a multikulturalizmus két szinten is értelmezhető: egyrészt leíró kategóriaként, amely a modern társadalmak növekvő mértékű etnikai és kulturális heterogenitását új realitásként regisztrálja. Másrészt viszont – s természetesen ez a problematikusabb –, olyan kifejezetten normatív, azaz előíró jellegű ideológiaként, amely megjelöli, hogy a fentebb említett sokféleség tényéből milyen elvi és gyakorlati következtetéseket kell levonni. Ez utóbbi megközelítés tehát új normák, és új megoldások kidolgozását követeli meg az etnikai és kulturális kisebbségek problémáinak a kezelésében, gyakorlatilag hadat üzenve az egységes nemzeti kultúra gondolatának. Tulajdonképpen azt szorgalmazza, hogy egyetlen kultúrának sem lehet semmiféle előjoga a többivel szemben, sőt, a sokféleség, a heterogenitás kifejezetten üdvözlendő. Eszménye szerint minden kultúra egyformán értékes, minden kulturális szokásnak azonos mértékű tisztelet jár ki – egyik értékrendet (vagy életstílust) sem nevezhetjük így másoknál

rosszabbnak vagy értékesebbnek. Egészen röviden összefoglalva: a multikulturalizmus elmélete szerint a késő modernitás társadalmainak politikai pluralizmusát ki kell egészíteni a kulturális pluralizmus maximális mértékének garantálásával” (Egedy, 2006).

„A sokszínű kultúra feltételezi, hogy vannak olyan csoportok, melyek etnikailag eltérőek, különbözőnek tartják magukat, és különbözőek is akarnak maradni, azonban egy helyen élnek. A *multikulturalizmussal* egyetértők az egység a sokféleségben elvet vallják, mely szerint nem probléma a különböző népek együttélése, hiszen az ellentétek összeegyeztethetőek. Továbbá a *multikulturális* modell minden etnikai és kulturális csoportot egyenlőnek tart. A *multikulturalizmus* eszménye Az összetett és sokszínű társadalmakban az összhangra, az egymás elfogadására irányul. Ez az elmélet arra az alapvető elvre mutat rá, hogy akinek biztos háttere és kultúrája van, azok elismerik mások egyenlő jogait, viszont, aki nem érzi a kultúráját biztonságban, annak egy másik kultúra elfogadása és támogatása is problémát jelenthet. Az elmélet szerint minden embernek joga van eldönteni, hogy milyen kultúrával akar azonosulni, és milyennel nem. Egyik kultúra sem állhat előtérben a másikkal szemben, mindegyiknek tiszteletben kell tartani a másik kultúra sajátosságait” (Feischmidt, 1997).

3.2.1. A multikulturalizmus diskurzus változatai (deskriptív, normatív, kritikai)

Mint azt fentebb is láthattuk a multikulturalizmusnak több értelmezési, kifejtési meghatározása van. Amit azonban fontosnak tartok még a multikulturalizmussal kapcsolatban megemlíteni azok a multikulturalizmus diskurzus változatai, ugyanis a multikulturalizmusnak, aszerint, hogy a diskurzus milyen viszonyulást fejez ki, az általa feltárt társadalmi szintű különbségekhez, három féle alapértelmezése van. Ezek pedig: deskriptív, normatív és kritikai multikulturalizmus (Feischmidt, 1997). Amelyek a következő jelentéseket takarják:

A *deskriptív* beszédmód ténynek, adottságnak tekinti a multikulturalizmust, ezt Radtke kulturális-cinikus multikulturalizmusnak, míg Schoning Kalender fogyasztói multikulturalizmusnak nevezi. Ebben az értelemben a multikultúra nem másra, mint a javak „kulturális” sokféleségére utal a fogyasztói társadalomban, elsősorban a művészet, zene, film, tehát a kultúripar, a kommunikáció és a szolgáltatások, mint például a vendéglátóipar területén. A kulturális sokféleségnek látványos, de felszíni formája a globalizáció, a termelés és a fogyasztás folyamatainak következménye. A

kulturális sokféleségnek ez a formája felszínes és látszólagos, illúzió a tőle remélt kulturális tolerancia, mert a másfajta ízek, hangulatok sokkal inkább az elvágódást, esetleg turistaként látott távoli helyek tartozékai, mint a velünk valóban együtt élő, más kultúrájú embereké (Feischmidt, 1997).

A deskriptív beszédmód multikulturalizmusa azonban elhalványul a *normatív értelemben* vett multikulturalizmusról, ugyanis leggyakrabban a multikulturalizmusról normatív értelemben beszélnek. „Ebben a formájában a társadalmi és kulturális különbségekre vonatkozó korábbi szabályok és diskurzusok kritikájára támaszkodva új normák érvényesítését sürgeti. A multikulturalizmus, mint kritika Claus Leggewie szerint az etnikailag homogén nemzetállam és a kulturális változatosság kezelésére alkalmazott technikák válságára adott válasz, programként pedig arra vállalkozik, hogy újabb koncepciókat találjon a különböző tradíciójú népességcsoportok egymás mellett élésére (Leggewie 1990). Programjellegéből fakadóan először a társadalmi normalizáció és ellenőrzés intézményeiben fogalmazódott meg, az oktatásban, illetve a pedagógiában és a szociálpolitikában. Ezeket a tapasztalatokat általánosítva a multikulturalizmust azután mindinkább saját ideológiával rendelkező társadalomtechnikaként kezdték értelmezni (Feischmidt, 1997). A normatív multikulturalizmus különböző formáinak központi fogalma a *különbség*, amely gyakran - a multikulturalizmus kritikusai szerint mindig - állandó, merev határok között zárt csoportokat feltételez. Változatlanak tételezi a „sajátot” és „az idegent”, a többségként és a kisebbségként azonosított társadalmi csoportokat. Tehát miként Radtke és Habermas kiemelik, a politika-szintjére emelt multikulturalizmus az esszencializálás és az etnicizálás révén pontosan azt erősíti meg, amin szeretne túllépni: a merev identitáskategóriákat, a kisebbségek szegregációját (Feischmidt, 1997).

A multikulturalizmus adott esetben utolsóként megemlített, de az eddig említetteknél nem kevésbé fontos változata a kritikai multikulturalizmus. A multikulturalizmussal foglalkozók közül néhányan azonban különbséget tesznek az úgynevezett különbségelvű és a kritikai multikulturalizmus között. Ezen emberek szerint a *különbségelvű multikulturalizmus* híveinél a kultúra az etnikai identitás szinonimájaként jelenik meg, és mindkettőre, mint változatlan lényegire tekintenek, stratégiájuk pedig az önálló intézményi struktúra létrehozása. A *kritikai multikulturalizmus* a kulturális sokféleség tényéből kiindulva felülvizsgálja az uralkodó és a kisebbségi kultúrák által használt fogalmakat, diskurzusokat, azzal a céllal, hogy egy nyitottabb és

demokratikusabb közös kultúrát alkosson (Turner, 1997). „A kritikai multikulturalizmus a fennálló kánonokat bírálja. Elsősorban a reprezentáció, a jelentéseket termelő intézmények szerepét hangsúlyozza. Ebből a perspektívából az állandó hasonlóságokra és különbségekre épülő identitáskonstrukciók, akár a többségi nemzetet, akár a kisebbségeket jelenítik meg. A kritikai multikulturalizmus központi kategóriája ezzel szemben a *heterogenitás*. Amikor hívei például tantervreformban gondolkodnak, nem kész, lezárt kisebbségi kánonokat akarnak beemelni a többségiek közé, hanem a pedagógia dialogikus voltára fektetik a hangsúlyt. Céljuk a korábbi normatív diskurzusok és fegyelmező gyakorlatok átalakítása határidentitásokról beszélnek, amelyekben dialógus folyik a különböző kulturális jelentések, hatások között” (Feischmidt, 1997).

Azoktól a szerzőktől eltérően, akik a multikulturalizmust kizárólag a nemzeti és etnikai különbségek újfajta szemléleteként kezelik, Feischmidt úgy gondolja, hogy a multikulturalizmus egy olyan átfogóbb diskurzív tér része, amely az utóbbi évtizedekben új összefüggésbe helyezte az identitás, politika és kultúra viszonyát, s én hajlok arra, hogy ezzel az állásponttal egyetértsek.

4. MULTIKULTURALIZMUS, MINT IRÁNYZAT LÉTREJÖTTE, POLITIKAI HÁTTERE

Az interkulturalizmus és multikulturalizmus fejezet alatt már megemlítődött, hogy a multikulturalizmus, mint olyan az 1970-es években fogalmazódott meg Európa szerte is. Azonban az, hogy ez minek a következtében alakult ki, még nem került kifejtésre. Ezen fejezetben tehát a multikulturalizmus eszméjének létrejöttéről fog szó esni.

4.1. Új probléma, új szemléletek

Az 1970-es, illetve 80-as évekre a nyugati világ szembe került egy olyan problémával, amellyel nem igazán tudott mit kezdeni. Ez a probléma pedig nem más volt, mint az, hogy a II. világháború után érkezett vendégmunkások nem szándékoztak hazatérni, sőt, a családtagjaikat is maguk után szándékozták hozni. Így aztán érezhetően megnövekedett az európai nagyvárosokban Európán kívülről érkezők száma. Ezen emberek többségében más etnikumból, illetve más valláshoz tartozók voltak, ennek következtében lassan kialakultak a különböző etnikumhoz és valláshoz tartozó bevándorlók lakta városrészek. A bevándorlók a honpolgároktól különböző kulturális

hagyományokat vallottak, eltérő, nem ritkán szembenálló érték- és normarendszerek kerültek egymással szembe (Berkes, 2010).

A bevándorlás tehát három fokozatban ment végbe:

1. a vendégmunkások és a koloniális bevándorlók érkezése
2. ezek családtagjainak érkezése
3. az 1989 utáni menekültáradat

A bevándorlás, illetve a kulturális különbségek következtében, a kulturálisan sokszínűvé vált országok társadalmi kereteit konfliktusok kezdték fenyegetni, ezek közül a leggyakoribbak voltak az őshonos népesség és a bevándorlók közötti, a bevándorlók és a kisebbségek közötti, a kisebbsége és az őshonos népesség közötti, illetve a bevándorlók és az ugyancsak bevándorlók, de más kultúrával rendelkezők közötti konfliktusok is (Viszt, 2011).

A hidegháborút követően megkezdődött egy olyan folyamat, amelyben a nem nyugati társadalmak egyre erőteljesebben kezdték hangoztatni a maguk kulturális értékeit, és elutasítani a Nyugatéit. A sokcivilizációjúvá vált világban különféle kulturális entitásokhoz tartozó népek között mély konfliktus alakult ki, mely felett az államok nem tudtak szemet hunyni. Ezért a befogadó társadalmak különböző programokat dolgoztak ki, amellyel enyhíthetik a konfliktust az államban élő emberek között. Ilyen program volt először az asszimiláció és az integráció kísérlete. A 70-es évektől pedig a multikulturalizmus ideológiája és programja volt hivatott megoldást nyújtani a megjelenő társadalmi súrlódásokra. Ezen felfogás először azokban az országokban alakult ki, s vált hivatalossá, melyek a problémában leginkább érintettek voltak, ezek pedig a tradicionális brit gyarmatok voltak Kanadában és Ausztráliában, de a szintén soknemzetiségű Hollandia és a Nagy-Britanniát irányító munkáspárti kormányzat is követendőnek tartotta (Viszt, 2011).

4.2. Migrációs politika fejlődési szakaszai

A migrációs politikának három fejlődési szakasza van, mégpedig a már említett asszimiláció, az integráció, illetve a multikulturalizmus. Ahhoz, hogy a multikulturalista szemlélet kialakulásának motivációját meg tudjuk érteni, szükség van arra, hogy az ez előtt kialakult problémahárításként alkalmazott asszimilációról, illetve annak utódjáról,

az integrációról is kell pár szót ejteni. Az asszimiláció, illetve az integráció kifejtése Viszt Viktor *Európa kiadó? – A multikulturalizmus problematikája Nyugat-Európában* (2011) című műve alapján olvasható a következőkben.

4.2.1. Asszimiláció

Az asszimiláció jelentése: hasonlóná tevés, hozzáidomítás valamihez, beolvasztás. „Asszimiláció alatt a kisebbségben lévőknek a társadalmi többségbe való beolvasztását értjük. Ezzel a módszerrel a modern állam a fennhatósága alá tartozó népesség nyelvi, kulturális és ideológiai egységesítésre törekszik” (Bauman, 1990). Ez egy egyirányú folyamat, mely lehet tudatos, vagy tudatlan, formális, illetve informális is, mellyel a domináns szektor megkísérli megszüntetni a kisebbségek életmintáit és rájuk kényszeríti a saját kultúráját és értékrendjét. A nyugat-európai migrációs célszágok nem törekszenek a teljes beolvasztásra, megtűrik azokat a szokásokat, amelyek a magánéletre korlátozódnak, összhangban állnak a törvényekkel, nem sértik mások jogait, fenntartják a polgári társadalom elveit.

Az asszimilációs törekvéseknek két modellje létezik. Ezek pedig:

- olvasztótégely, vagy „melting pot” (ezen modellt az Amerikai Egyesült Államok képviselik)
- francia típusú asszimiláció politika

Az amerikai olvasztótégely elmélet a pozitív megkülönböztetés eszközeivel mindenki számára megteremtette – legalábbis elméletben – a társadalomba való beilleszkedés esélyét. A modell nagy figyelmet fordít arra, hogy a kisebbséghez tartozók ne szakadjanak le, azaz minden etnikumhoz tartozó számára adott a felemelkedés lehetősége, senki sem indul hátrányos helyzetből. Ezzel próbálják elkerülni, hogy a szegénység, a kirekesztettség összekapcsolódhasson egyes faji identitásokkal.

A francia modell ezzel szemben egyszerűen megszünteti a kisebbségi közösségeket, hogy megakadályozza, hogy azok állammá váljanak az államban. Ugyanakkor mindenki számára felkínálják a francia politikai nemzethez való tartozást.

Az említett asszimilációs folyamatokban két fokozatot különböztethetünk meg. Az első lépésben a bevándorló elfogadja azt, ahogyan a befogadó társadalomban a polgárok autonómiája intézményesült. Ez a politikai szocializálódás az alkotmány elveinek

jóváhagyására épül. A második lépés az akkulturációra való készség. A helyi kultúra, életmód, szokások gyakorlati átvétele. Ez leír az etikai-kulturális integráció szintjére, a bevándorlók eredeti kultúrájának kollektív identitását érinti. A demokratikus jogállamok a bevándorlóktól csak az első lépcsőfokot jelentő politikai szocializációt követelhetik meg (és pragmatikusan ezt is csak a második generációtól vár-hatják el). A demokratikus önmeghatározás joga magában foglalja a polgár jogát arra, hogy ragaszkodjon saját, inkluzív jellegű politikai kultúrájához; ez biztosítja a társadalmat a szegmentálódás – az idegen szubkultúrák kirekesztése vagy az elkülönült szubkultúrák szétesése – veszélyével szemben.

„A 2005. novemberi franciaországi zavargások jól mutatják az asszimilációs törekvések kudarcát. Ugyan a tüntetőknek csak mintegy 6-8 százaléka volt nem francia állampolgár, de a döntő többség egykori bevándorlók második, harmadik generációs leszármazottja volt. A francia asszimilációs politika megkövetelte a bevándorlóktól, hogy adják fel a magukkal hozott értékeket és hagyományokat, kulturálisan ne legyenek megkülönböztethetők. A problémát azonban ezen bevándorlók leszármazottai okozták, akik már ott születtek és szocializálódtak. A konfliktus oka a bevándorlók leszármazottainak alapvető tapasztalatára vezethető vissza: az őslakos társadalom etnikai, vallási különbségektől, politikai ideológiáktól, szocializációs mechanizmusoktól függetlenül egységesen kulturálisan idegennek tekinti, és ezen az alapon hátrányosan megkülönbözteti őket. Ezt a megkülönböztetést azért tekintik különösen sérelmesnek, mert legfontosabb életcéljuk – összhangban az asszimilációs politika elvárásával – éppen az volt, hogy olyanok legyenek, mint a többiek, és őket is teljes rangú franciának tekintsék” (Mészáros, 2004).

4.2.2. Integráció

A nemzeti integráció minden politikai rendszer alapvető feladata. A kollektív sors érzése szükséges ahhoz, hogy az egyén – bizonyos esetekben – a közérdeket előtérbe helyezze magánérdekeivel szemben.

Az integráció egyenrangú partneri viszonyt feltételez. Kétirányú folyamat, amely során az uralkodó és az alárendelt szektorok egymásra hatásából olyan új kulturális egység születik, amely magán viseli minden kultúra nyomát. Az integráció célja, hogy a sokféleséget a főáramba beépítve, új, sajátos kulturális szintet hozzon létre. Hosszú idő alatt a kultúrák egybeolvadnak és elvesztik eredeti identitásukat. Az eredmény egységes, az új szint egy uniformizált tömegkultúra. A folyamat során a kulturális pluralizmus innovatív erőt, kreatív versenyt eredményezhet. Az integráció sikerének kulcsa az uralkodó és alárendelt szereplők

egymás felé tanúsított nyitottsága, megegyezés-orientáltsága, valamint egyetértés az alapértékekben. Ellenkező esetben valamely – jellemzően az őshonos, nemzeti – kultúra hegemoniája jelentkezik, és nem beszélhetünk integrációról. Európában az alárendeltnek az uralkodóval alkotott integráció alapú szintézise viszont a gyakorlatban nem változtatta meg a faji viszonyok irányultságát. A domináns kultúra nem változott; megmaradt fehérnek, kapitalistának és liberálisnak.

A fent említetteket figyelembe, valamint a mai helyzetet mikroszkóp alá véve nem mondhatjuk azt, hogy asszimiláció, illetve az integráció Európában teljes mértékben bevált volna, sőt igen gyenge lábakon áll, állt. A multikulturalizmus ideológiája egy új módot kínált arra, hogy elrendezzék a kisebbségi csoportok problémáit. A multikulturalizmus nem arra törekszi, hogy asszimilálja, integrálja a bevándorlókat a társadalomba. Éppen ellenkező elvet képvisel, tiszteli és tiszteletben tartja a különböző kultúrákból érkezők szokásait és segít fenntartani az általuk képviselt kultúra sokszínűségét (Viszt, 2011). S pont ezért fontos számomra is e téma boncolgatása, hiszen vajdasági magyarként, -bár tudva levőn, nem bevándorlóként- hasonló helyzetben vagyunk. Egy olyan államban, ahol a magyar kisebbségben él, s minden jogáért harcba kell szállnia, kultúráját törekeny üveggént őrizni, megóvni. Mindezért közelebb érzem magamhoz mindazokat a közösségünkben kisebbségben élőket – bár nem elfogultsággal – akik hasonló helyzetben vannak, mint ahogyan a magyar nép egy része, közöttük én is. A multikulturalizmus egy olyan szemlélet, melyet nem csak hangoztatni, hanem nevelni is kell az erre még fogékony gyerekeket, s nincs is jobb hely, mint az oktatási intézmények, óvodák, iskolák. S itt fogalmazódik meg egy másik fogalom, a multikulturális nevelés, mely az alábbiakban kifejtésre kerül.

5. MULTIKULTURÁLIS NEVELÉS JELENTÉSE, LÉTJOGOSULTSÁGA ÉS SZÜKSÉGESSÉGE

A multikulturális nevelés mind gyakrabban ismételt fogalommá vált a hazai pedagógiában is. Magyarországon, illetve Szerbiában, ezáltal Vajdaságban is egyre élénkülő figyelem veszi körül a nemzeti és etnikai kisebbségek társadalmi problémáit, különösen oktatását és munkaerő-piaci helyzetét (Torgyik-Karlovitz; 2006). Ezért, s a fent említett álláspontom miatt fontosnak tartom ezen téma bővebb kifejtését. Az alábbiakban betekintést nyerhetünk a multikulturális nevelés egyes kérdéseibe, fogalmi értelmezéseibe, fejlődésébe, illetve abba, hogy egy oktatási intézmény hogyan válhat multikulturális jellegűvé.

A multikulturalizmusról már sok szót halhattunk, annak fogalmáról, az eszme kialakulásáról, azonban arról, hogy mit is jelent az, hogy multikulturális nevelés még nem. Banks és Banks (2001) a következőképpen fogalmazta meg a multikulturális nevelést:

„A multikulturális nevelés, a nevelés azon területeként definiálható, amelynek fő célja egyenlő nevelési-oktatási lehetőségek biztosítása a különböző rasszokhoz, nemekhez, etnikai és kulturális csoportokhoz, szociális osztályba tartozó diákok számára. Az egyik legfontosabb célja hozzásegíteni valamennyi diákot ahhoz a tudáshoz, olyan attitűdökhöz, viszonyulásokhoz és képességekhez, amelyek egy plurális, demokratikus társadalom hatékony működéséhez szükségesek, a különböző csoportokból származó emberek közötti interakciók, a kommunikáció sikeres működése, és annak érdekében, hogy a társadalom és a morál a mindenki számára előnyös, közös jót szolgálja.”

Más nézőpont szerint oktatáspolitikai stratégia és pedagógiai eszköztár a sokkultúrájú társadalmak népességének integrálására. Czachesz Erzsébet szerint a multikulturális nevelést a nemzetközi pedagógiai szakirodalomban gyakran szinonimaként használják a már fentebb említett interkulturális neveléssel. A sokéves demokratikus hagyományokkal rendelkező országok a multikulturális oktatáspolitikai koncepció segítségével kívánják elérni a kisebbségi helyzetben lévő gyerekek társadalmi és iskolai integrációját. A multikulturális nevelés megközelítése figyelembe veszi a sokszínű, sokféle kulturális háttérrel rendelkező társadalomban megfogalmazódó eltérő igényeket, szükségleteket. Akár egy gyűjtőfogalomként is tekinthetünk rá, amely sokféle, egymástól is igen különböző programot, koncepciót, elképzelést foglal magába, így például a multikulturális kommunikációt, az interetnikus konfliktusmegoldást, a multikulturális tananyagfejlesztést a kisebbségi kultúrák megismerésének módszertanát, ugyanakkor a kisebbségi diákok számára azonos oktatási feltételek biztosítását is. Azonban a multikulturális nevelés nem csak más kultúrák megismerését elfogadását stb. foglalja magába, hanem a saját kultúránk ismeretét is, ugyanis ahhoz, hogy mások kultúrájában tudjunk tájékozódni, előbb a sajátunkban kell tudni eligazodni, elsőként azt megismerni (Torgyik-Karlovitz, 2006).

Hazánktól eltérően, ahol napjainkban sem fektetnek jelentős hangsúlyt a multikulturális nevelésre, Amerikában már nem csak az etnikai kisebbségek helyzetével, nevelésével kapcsolatos kérdések jutnak a tanárok eszébe, hanem a fenti fogalom szorosan

összekapcsolódott a saját társadalmuk más kisebbségi csoportjaival, mint például a nők és a fogyatékkal élők oktatásügyi kérdéseivel is.

Sokak szerint a multikulturális nevelést csupán az eltérő rasszok, kultúrák, társadalmi csoportok, a különböző kulturális értékek iránti érzékenységet jelenti, a fentebbi értekezésemben magam is a multikulturalizmus fogalmi meghatározásainál ezekre problémákra fektettem a hangsúlyt. Azonban nem szabad elfelejteni azt, hogy ez egy nagyon komplex fogalom, mely akár a fent említett problémákkal is foglalkozik, mint például a fogyatékkal élők oktatásügyi kérdései stb. (Torgyik-Karlovitz, 2006). Tehát a multikulturális oktatás egy igen tág kifejezés, mely egyaránt vonatkozik a különböző kultúrák elfogadására, illetve az azonos nemzetű, kultúrájú emberek eltérő viselkedési szokásaira. Lényegi kulcsszava a befogadás, úgy a saját kultúránkból, mint más kultúrákból származókat figyelembe véve.

Mindezekhez kapcsolódóan elmondható az is, hogy sok nyugati országban, de a fejletlenebb közép-kelet-európai régiókban ugyancsak az a cél, hogy a kisebbségi diákok, illetve a fogyatékkal élők sikeres társadalmi integrációja megtörténjen. Mindezek nem csupán üres szavak, hanem tettek is követik őket. Példának okáért, a különböző európai és tengeren túli országok számos programot dolgoztak ki a különböző etnikai csoportok széles körének érintésével, annak érdekében, hogy a tanulóikat felkészítsék az etnikailag sokszínű társadalomban való hatékony részvételre, remélve azt, hogy segítséget tudnak nyújtani a diákjaiknak abban, hogy elfogadják, megismerjék a különböző rasszok és kultúrák, a vallási és etnikai, nemzeti kisebbségek közötti békéhez, megértéshez, és nem utolsósorban egymás kölcsönös elfogadásához szükséges tudnivalókat, elvi kérdéseket. A multikulturális nevelés alapját az *emberi és állampolgári jogok* jelentik, amelynek keretében a fejlett országok deklarálják az esélyegyenlőséget, az egyenlő oktatáshoz való jogot, a hátrányos megkülönböztetés tilalmát minden egyes állampolgárnak, így a bevándorló, és a kisebbségekhez tartozó gyerekek számára éppúgy, mint a középosztálybeli, többségi társadalomból származó tanulóknak is. A demokratikus alapon működő országok kimondják, hogy a kisebbségeket is ugyanazon jogok illetik meg, mint a többség tagjait, kultúrájuk őrzése, átörökítése egyetemes emberi jog (Torgyik-Karlovitz, 2006).

Utóbbi megállapításhoz azonban hozzáfűzendő az is, hogy egy valóban demokratikus alapon működő ország a kisebbségeket elfogadja, tiszteli, azonban nem emelheti minden jog, törvény fölé. Sajnos a ma élő európai ember, a manapság

„népvándorlásként” emlegetet nagytömegű muszlim bevándorlását csupán feketén és fehéren látja. Aki „fehéren lát” a bevándorolt népet szeretettel fogadja, amely dicséretes, ugyanakkor sokszor törvény fölé is helyezi őket, s nem várja el azt, hogy a bevándorló ugyanolyan hozzáállással fogadja el a többségi kultúrát, mint ahogyan az európai elfogadja az ő más nemzetből származó kultúráját. A másik véglet szerint azonban, azok, akik pusztán „feketén látnak”, s gyűlölik a bevándorlókat, ezáltal megvetve mindent, amely egy kicsit is eltérő a saját kultúrájuktól, mely lassan egy olyan hozzáálláshoz vezet, ami ellent megy mindennemű elfogadásnak, így a multikulturalizmusnak, a multikulturális nevelésnek is. Véleményem szerint szükség lenne egy harmadik „szürke látáshoz” is, amely során a különböző etnikumot, kultúrát képviselő emberek elfogadják egymást, ugyanakkor egyiküket sem helyeznek a társadalmi törvények, jogok fölé, s az emberi jogokat emlegetve nem takaróznak akkor, mikor törvényen felül cselekednek. Többek között ezen álláspont miatt is a mai kor emberének, gyerekeinek fontos multikulturális nevelésben részesülnie, hogy megtanulják elfogadni egymást, s békét kötni a tőlük eltérő kultúrából származóval, azonban itt fontos azt is megemlíteni, hogy nem csak a többségi kultúrának kell megismernie, illetve elfogadnia a kisebbség kultúráját, hanem a kisebbségnek is a többség kultúráját.

Ezen apróbb kitérőt követően folytatnám az európai államok hozzáállását, ezen témához. Tudni kell azt, hogy a fejlettebb államoknak arra már évekkel ezelőtt sikerült rájönnie, hogy a többségi társadalom számára is értéket jelent a kisebbségek kultúrájának tiszteletben tartása, így koránt sem a konfliktusok keresése, hanem a békés együttélésre törekszenek (Torgyik-Karlovit, 2006), s én reménykedem abban, hogy a kisebbségi kultúrák ugyanígy elfogadják a más kultúrájú embertársaikat, mert csak ezzel a módszerrel, hozzáállással érhető el a fentebb említett békés együttélés.

Ami egy jelentős lépés a különböző fejlettebb államok részéről, az az, hogy a sokféleségről szóló tanulmányokat a többségi gyerekek számára is nyújtják, és ezáltal a társadalomra vonatkozó szemléletüket formálják. Igyekeznek elébe menni a problémáknak, mert tudják, hogy az erőszakos asszimilációért túl nagy árat kellene fizetni. Ezért sokféle módon próbálnak tenni a nemzeti kisebbségek helyzetének javításáért, mint például a bevándorlók gyerekeinek lehetővé teszik, hogy a saját anyanyelvük legyen az oktatás nyelve, a kisebbségek számára külön programokat, ösztöndíjakat alapítanak, továbbtanulásukat ösztönzik, kvótákat biztosítanak a

kisebbség fiataljainak a felsőoktatásba való részvételük segítése érdekében, az esélyegyenlőséget akár pozitív diszkriminációval is elősegítik. Mindezeket gyakran kíséri a demokrácia, az egyenlőség, az antirasszizmus jelszava (Torgyik-Karlovit, 2006).

A multikulturális nevelés egyes nyugati társadalmakban némelyek szerint már unásig emlegetett téma, ugyanakkor hazánkban még igencsak újszerű ez a fogalomnak tekinthető, sokan még csak most barátkoznak a kérdéssel.

A világhálón számos multikulturális oktatással kapcsolatos tananyag, óravázlat, tanítási segédanyag található melyeket rendszeresen látogathatnak az európai és tengeren túli tanárok, pedagógusjelöltek és más oktatási szakemberek (Torgyik-Karlovit, 2006). Szerbiában még nincs olyan előrehaladott stádiumban a multikulturális oktatás rendszere, azonban ez nem jelenti azt, hogy az utóbbi években ne lehetne ezen változtatni, mindössze olyan oktatási politikára van szükség, mely támogatja a multikulturális nevelést, valamint tette kész pedagógusokra, akik átadják a tudást, illetve a szeretetet egy másik kultúra iránt.

5.1. Multikulturális nevelés és az iskola

Több szó esett már arról, hogy milyen fontos az, hogy a különböző etnikai csoportok, eltérő kultúrából származók elfogadják egymást, s hogy ennek segítésére szolgál a multikulturális nevelés. Ezen elvet, eszmét már gyermekkorban el kell ültetni, hogy az felnőttkorra megérjen, s így teremtve egy olyan társadalmat, ahol nincs rasszizmus, faji gyűlölködés, ugyanakkor az azonos kultúrába tartozók egymás közötti eltéréseket el tudják fogadni és tisztelni. A legjobb helyek pedig ezen eszme szárba szökéséhez az oktatási intézmények, köztük az iskola is. De vajon mi tesz egy iskolát multikulturálissá? Ezen kérdést boncolgatja Torgyik Judit és Karlovitz János Tibor Multikulturális nevelés (2006) című művükben, a következőkben az ő gondolataikból tüntetek fel néhányat.

Mindenek előtt fontos megemlíteni azt, hogy az iskola semmiképp nem attól lesz multikulturális, hogy a társadalom különböző szubkultúráiból érkező diákok látogatják. Rosado szerint az iskolát gyakorlata valamint oktatáspolitikája, programja, az intézményhasználó személyek, tanítók szülők és tanárok, együtt tehetik a különböző kultúrák, mikro kultúrák iránt érzékennyé. Ha az iskola figyel az intézményhasználók

heterogenitására, érzékeny a tanulói populáció különböző csoportjainak szükségleteire, elfogadó kulturális és szociális légkört hoz létre az iskolalátogatók minden csoportjával szemben, valamint az iskolai élet egészének területét átfogó, egységes kultúra- érzékeny szemlélettel rendelkezik, akkor válhat multikulturális jelzőre méltóvá. A megfelelő oktatáspolitikai kell, hogy garantálja az iskola sikeres működését, amely tartalmazza a jó programokat, és azokat működtető, az iskolai sokszínűsége reflektáló személyeket, tanárokat, illetve iskolai kiegészítő személyzetet. A multikulturális szemléletű iskola tekintettel van a fiúk és a lányok, a társadalom különböző rétegeiből érkező, eltérő családi, vagyoni helyzettel rendelkező, különböző vallású, eltérő képességű, etnikai háttérű, eltérő nyelvet beszélő gyerekek sajátos és közös szükségleteire és igényeire.

Banks a multikulturális iskola jellemzőit az alábbiakban foglalja össze:

- a nevelőtestületnek demokratikus (nem rasszista) hozzáállása és értékrendje van
- a nyelvi pluralizmus értéket jelent az iskolában
- az iskolai normák és értékek az etnikai és kulturális sokszínűséget tükrözik és szentesítik
- olyan tanítási és motivációs stílusokat alkalmaznak a pedagógusok, melyek hatékonyak a különféle társadalmi osztályokból vagy etnikai csoportokból származó tanulóknál
- a felmérések és visszajelzések segítik az etnikai egyenrangúságot
- a különböző etnikai csoportokból, társadalmi osztályokból érkező gyerekek egyenrangúságot tapasztalnak az iskolában
- a curriculum és a tanítási anyagok bemutatják a különböző fogalmak és problémák etnikai vonatkozásait
- a tanárok és a tanulók elsajátítják a rasszizmus felismerésének és az ellene való küzdelemnek a képességét
- a multikulturális pedagógiai törekvések a pedagógia minden területére kiterjednek (tananyag, tanár-diák kapcsolat, iskolai környezet stb.)

A multikulturális pedagógia tiszteletben tarja a különböző kultúrák másságát, szokásaikat, hagyományait Kozma Tibor szerint a multikulturális pedagógia, ez alapján a multikulturális nevelésnek is céljaként definiálja:

- A több kultúrára épülő személyiség-fejlesztést, amellyel a legfőbb cél, hogy a diákok előnyként éljék meg az eltérő kulturális hátteret.
- A kisebbségi kultúra fenntartását, beleértve a vallás, a nyelv, a normák, tradíciók, társadalmi értékek, társas kapcsolatok ápolását.
- Átfogó értékek felkarolását, fejlesztését, amelyek, mind a kisebbség, mind pedig a többség számára fontosak és értékesek.
- A teljes kulturális beolvadás megakadályozását. Ezáltal remélhető, hogy a kisebbségek fennmaradnak, kulturális identitásuk megerősödik, fejlődhetnek a többségi környezetben.

5.2. Multikulturális nevelés: alapelvek a tanításához és tanulásához

A multikulturális nevelés gyakorlati megvalósulásához nem elegendő az, ha egy pedagógus hallott erről a kifejezésről és említőlegesen feltudja sorolni, mit is takar a fogalom. James A. Banksnek és munkatársainak köszönhetően egy olyan alapelvek gyűjteményét veheti kézbe az arra kíváncsi pedagógus, amely segíthet a pedagógusokat helyes irányba terelni, tudásukat bővíteni a tekintetben, hogyan valósíthatják meg a multikulturális nevelést intézményükben, osztályuk közösségében. Ezen alapelveket Torgyik Judit által szerkesztett Multikulturális tartalmak a pedagógiában (2008) című kiadvány értekezései szerint sorakoztatom fel, s ezek a következők:

1. alapelv: A pedagógus megfelelő képzése, képzettsége, képesítése. A szakmai továbbképzésnek segítséget kellene nyújtaniuk, hogy a pedagógusok megértsék a társadalmat alkotó etnikai csoportok jellegzetességeit és azok összetettségét, valamint tisztában legyenek azzal, hogy az etnikai, nyelvi és társadalmi osztálybeli sajátosságok kölcsönhatásai hogyan befolyásolják a diákok viselkedését.

A második, harmadik, illetve negyedik alapelv a diákok oktatásának fontosságát hangsúlyozza ki.

2. alapelv: Minden diáknak igazságosan és méltányosan kellene részesülni a tanulást biztosító lehetőségekről, ugyanakkor mindenkit hasonlóan magas elvárásokkal kellene szembeesíteni.
3. alapelv: A tantervnek segítséget kellene biztosítania ahhoz, hogy a diákok megértsék azt, hogy a tudás valójában társadalmi alkotás, és tükrözi a kutatók személyes tapasztalatait, valamint azt a társadalmi, politikai és gazdasági kontextust, amelyben a kutatók élnek és dolgoznak.
4. alapelv: A diákok számára lehetőséget kellene biztosítani az iskolán kívüli tevékenységekben való részvételt, melyek bővítik a ismereteiket, készségeiket és magatartásukat fejlesztik, ezenkívül javítják a teljesítményüket, és elősegítik a különböző etnikai csoportok közötti pozitív kapcsolatok kialakulását.

Az ötödik, hatodik, hetedik, nyolcadik, illetve kilencedik alapelv a csoportközi kapcsolatokra fekteti a hangsúlyt

5. alapelv: A csoportközi kapcsolatok javítása érdekében az iskoláknak kiemelkedő tekintélyt biztosító tagsági formákat kellene kialakítaniuk a csoportokon belül. Ezen tagsági formákat olyan formán kellene alakítani, hogy azok az eltérő csoportok között is megállják a helyüket.
6. alapelv: A találóknak meg kellene ismerkedniük a sztereotípiákkal és előítéletekkel, amelyek negatív hatással vannak az etnikumok és a rasszok közötti kapcsolatokra.
7. alapelv: A diákoknak tanulniuk kellene azokról a társadalmi eszmékről, melyeken lényegében minden kulturális csoport osztozik, ilyenek például az igazságszolgáltatás, az egyenlőség, a szabadság, a béke, a jótékonyosság, vagy éppen az együttérzés.
8. alapelv: A pedagógusoknak segíteni kellene diákokat azoknak a készségeknek az elsajátításában, melyek a más rassz, etnikai, kulturális és nyelvi csoportok tagjaival folytatott hatékony párbeszéd folytatásához szükségesek.
9. alapelv: A különböző etnikai, kulturális és nyelvi csoportok tagjai számára biztosítani kellene azokat a lehetőségeket, melyeken belül a szociális érintkezés félelem és feszültség nélkül mehet végbe.

A tizedik, illetve tizenegyedik alapelv az iskolavezetésre, iskolaszervezésre és a méltányosságra összpontosít.

10. alapelv: Az iskolaszervezésre irányuló stratégiáknak törekedni kellene a döntéshozatal felelősségének széles körű megosztására. A tanulókról való gondoskodás érdekében az iskolaközösség tagjainak magukévá kellene tenni azokat a készségeket, melyek az együttműködés megvalósításához szükségesek.

11. alapelv: A vezetők feladata lenne olyan stratégiák kidolgozása, melyek biztosítanák az állami iskolák méltányos anyagi támogatását, függetlenül attól, hogy azok milyen környezetben épültek.

A tizenkettedik egyben utolsó alapelv az értékelésre vonatkozik, s a következőképpen szól:

12. alapelv: Az összetett kognitív és szociális készségek értékelésekor a pedagógusoknak többféle, kulturálisan érzékeny technikát kellene használniuk.

Mindezen alapelveket betartva, illetőleg kiegészítve saját elképzeléseivel egy pedagógus, ha megvan benne a szándék, átadhatja nebulóinak azt az eszmét, amely a nemzetek, de ugyanakkor az egymás közötti békés együttélést is szolgálja.

5.3. Multikulturális nevelés hazánkban, Szerbiában – Vajdaságban

Sok szó esett az eddigiekben a kultúráról, a multikulturalizmusról és a multikulturális nevelésről; világ, illetve európai viszonylatban egyaránt. Mint az már az eddigiekben is kiderült, fontosnak tartom e téma szerteágazó boncolgatását, ami valószínűleg annak tudható be, hogy én is egy olyan társadalomban élek, ahol egy kisebbségi kultúrát képviselek, a vajdasági magyarokét. Így valószínűleg ennek hatására megpróbálok nyitott szemmel járni és elfogadni, megismerni más kultúrák sajátosságait, többek között a többségi szerb, vagy a mellettem szintén kisebbségben élő roma/cigány kultúrát is. Azonban Szerbiában, s így Vajdaságban is, annak ellenére, hogy több kultúra él egymás között, sajnos nem jellemző az országra, illetve a vajdasági régióra, hogy a túl nagy hangsúlyt fektetne a témára, persze ez nem jelenti azt, hogy abszolút nincsenek ez irányú törekvések. (Ezen törekvések között megemlítendő a Vajdasági Autonóm Tartomány Kormányának A multikulturalizmus és tolerancia érvényesítése Vajdaságban című projektje, melynek elsődleges célja a kulturális sokféleség ápolása és

az etnikumközi tolerancia szellemének fejlesztése a vajdasági polgárok körében. A projekt kisebb nagyobb sikerekkel valósul meg (2005 óta) Senki sem vitathatja azt, hogy minden nemzet fontosnak tartja a saját kultúrájának ápolását. A közös kultúra az egymáshoz tartozás jelének is tekinthető, az egyénnek a közösségvállalását fejezi ki. Pontosán emiatt nem megalapozott az emberek –legyen az szerb, magyar, zsidó, vagy roma/cigány nemzetiségű - azon félelme, miszerint az iskolákban a multikultúra tanításával, illetve több kultúra és vallás megismertetésével a gyerekek eltávolodnak saját kultúrájuktól, és összezavarodnak a többféle rendszer megismerése után -pedig sokszor ez a szemlélet jellemző hazánkra-. Éppen ellenkezőleg reagálnak a diákok az idegen kultúrákra. Nyitottsággal fordulnak feléjük, és állandóan hasonlóságokat, különbségeket keresnek saját és mások kultúrájában, nyelvében. Sokaktól hallani azt a kijelentést, miszerint a többnyelvűség és több kultúrában való felnövelés, vagy idegen kultúra elfogadása identitásproblémákat okoz, pedig ez egy téves hozzáállás. Elképzelhető, hogy egy magyar gyermek a megszokottnál eltérő például szerb, vagy roma/cigány szokásokkal találkozik és a neki tetszőt fel is veszi, gyakorolja, de egyértelműen tudja, ezt már egy másik kultúrából hozta. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy tovább ne ismerné a magyar szokásvilágot, ne tudná, milyen a magyar tánc, mik a tipikus magyar ételek, vagy hogyan üdvözli egymást két magyar jó barát (Czachesz Erzsébet, 1997). Ezért fontos, hogy biztassuk a szerbiai/vajdasági iskolák tanulóit arra, hogy megismerjék a körülöttük élő nemzetek, de más nemzetek kultúráját is. Ugyanakkor véleményem szerint ez nem valósulhat meg anélkül, ha nincs a gyermek háttérében egy multikulturalizmust pozitívan szemlélő család. A család mellett azonban egy másik fontos pont egy olyan oktatási intézmény, ahol olyan pedagógus taníthatja, nevelheti, aki nyitott a kultúrák felé, illetve nem ismeretlen számára a multikulturális nevelés sem. A multikulturális nevelésnek nagy jelentősége van napjainkban, így a Vajdaságban élő pedagógusokat is ennek a nevelési módnak a gyakorlására kell biztatni, hiszen ha egy gyermek olyan családban, egy olyan oktatási intézmény mellett nevelődik, ahol az elfogadás nagy hangsúlyt kap, későbbiekben felnőve, gyerekeiknek továbbadva biztosíthatnak egy erős elfogadó társadalmat.

Következő fejezetben leírt kutatásom ad bepillantást arra, hogy a Vajdaságban élő, pontosabban óbecsei pedagógusok hogyan tekintenek, s milyen mértékben valósítják meg a multikulturális nevelést.

7. ISKOLAPEDAGÓGIAI KUTATÁS

7.1. A Vajdaságban, Óbecsén élő iskolai pedagógusok véleménye a multikulturális nevelésről, annak megvalósulásáról intézményükben, osztályközösségükben

7.1.1. A kutatás hipotézise

Ahogy az már dolgozatomban többször is megemlítődött, egy olyan országban – Szerbiában- élünk, ahol több kultúra találkozik, s fonódik össze egymással, leginkább érzékelhető a szerb, magyar és roma/cigány nemzetek találkozási pontja, ezért feltevésem szerint a multikulturális nevelésnek is helyt kell kapnia a különböző oktatási intézményekben. Fenntartásokkal tekintettem a kutatás eredményére, mivel leginkább azt hangsúlyozták, hogy általánosságban, Szerbiában, s így Vajdaságban is nem túl nagy hangsúlyt fektetnek a multikulturális nevelésre. Ugyanakkor bizakodom abban, hogy néhány oktatási intézményben dolgozó tanító figyelmet fordít arra, hogy egy-egy óra keretén belül, ha nem is állandó jelleggel, de megpróbálja becsempészni a különböző kultúrák sajátosságait, amivel lényegében egymás, s egymás szokásainak, vallásának elfogadására nevelik tanulóikat. Azonban jelentkezhetnek különböző problémák, melyek megakadályozzák a multikulturális nevelés kibontakoztatását, mint például a tanító, illetve tanár érdektelensége, jártasságának hiánya a témával kapcsolatban, valamint felmerülhet az a probléma is, hogy oktatási intézmény, amelyben dolgozik, nem foglalkozik, nem törekszik arra, hogy a multikulturális nevelés megvalósuljon az intézményben. Mindezekon felül kíváncsiságom kiterjedt arra is, hogy a tanító meglátása szerint a diákok milyen mértékben fogadják el a kisebbségi kultúrából származókat, illetve a kisebbségi kultúrából származók hogyan viszonyulnak a többségi kultúrához, illetve, hogy a pedagógusok a teljes asszimilációt, vagy pedig a multikulturalizmust tartják fontosnak. Véleményem szerint a kutatásom eredménye ebből a szempontból is megosztott lesz, ugyanis van, ahol nagyobb, s van, ahol kisebb gondot fordítanak e témának.

7.1.2 A kérdőíves kutatás módszertani leírása

A kutatásomban a kérdőíves kikérdezés módszerét, eszközként pedig a kérdőívet használtam. Ezen kérdőíves kutatás során nyitott és zárt kérdések is felhasználásra jutottak.

Ezen kutatási módszert előnyösnek tartottam abból a szempontból, hogy ebben az esetben a kérdőív anonim, így a személyes kérdésekre nagyobb eséllyel kaptam őszinte választ, amely alapján nagyobb a valószínűsége annak, hogy a következtetések, melyeket a kérdőív egy-egy kérdésére adott válaszok vizsgálata után meghozni tudtam nagyobb realitást képviselnek, mint abban az esetben képviseltek volna, ha névvel ellátott kérdőív kerül kiosztásra.

A felmérést Óbecse öt iskolájában végeztem el, név szerint: Samu Mihály Általános Iskola, Petőfi Sándor Általános Iskola, Sever Đurkić Általános Iskola, Zdravko Gložanski Általános Iskola, illetve a Bratstvo Speciális Általános- és Középiskola. A kérdőíveket a tanítóknak illetve tanároknak osztottam ki. Tehát vizsgálatban egyaránt részt vettek az iskolák tanítói és tanárai is, a kiosztott kérdőívek közül végül az öt iskolából mindösszesen 41 személy volt érdekelt, s töltötte ki a kérdőívet. Az elkövetkezőkben ezek alapján mutatom be a Vajdaságban elhelyezkedő Óbecse pedagógusainak véleményét a multikulturális nevelésről, s annak megvalósulásáról. Az öt iskolát egységként véve vizsgáltam, - kivétel ez alól a lakhellyel kapcsolatos kérdés, illetve grafikon- így egy egységes képet kapva az óbecsei pedagógusok véleményéről a multikulturális nevelést illetően.

7.1.3. A kutatás eredményei

1. Háttér adatok bemutatása (1-4. kérdés)

Az első kérdés a válaszoló nemére vonatkozott. Az öt iskola adatait összesítve arra az eredményre jutottam, hogy a kérdőívet nagyobb számban nők töltötték ki, szám szerint 38-an, míg férfi mindösszesen csak három volt a kitöltők között, egy az Samu Mihály Általános Iskolából, egy a Sever Đurkić Általános Iskolából, egy pedig a Zdravko Gložanski Általános Iskolából.

A következő kérdés a kitöltők lakhelyét volt hivatott megállapítani. Az eredményekből az derült ki, hogy a kérdőívet kitöltő tanítók, illetve tanárok lakóhelye megosztott. A legtöbben az öt iskolából, szám szerint 27-en, Óbecsét jelölték meg lakhelyüknek, 8-an Péterrévét, 5-pedig Bácsföldvárat, melyekről tudva levő, hogy Óbecse község területéhez tartoznak. Egyetlen személy nyilatkozta azt, hogy nem él Óbecse község területén, ezen személy Újvidéket jelölte meg lakhelyéül.

A háttéradatak következő kérdése a válaszoló anyanyelvére vonatkozott. A válaszokból az derült ki, hogy a kérdőívet kitöltők túlnyomó része magyar anyanyelvű, számbelileg ez 39 kitöltőt jelent, míg mindössze csak 2 szerb anyanyelvű volt a kitöltők között. Ez az eredmény számomra nem meglepő, hiszen a kérdőív csak magyar nyelven került kiosztásra így nem váratlan, hogy annak kitöltői magyar anyanyelvűek.

Az utolsó háttéradatra vonatkozó kérdés a kitöltő korát volt hivatott megállapítani. A válaszok alapján, arra a megállapításra jutottam, hogy a kérdőívet kitöltők életkora változó. A kitöltők között legnagyobb számban 40-50 év közötti pedagógusok voltak, szám szerint ez 20 pedagógust jelölt, míg legkevesebben a 30-40 éves korosztályból – szám szerint 5 személy- töltötték ki multikulturális nevelésre irányuló kérdőívet. Ezen kívül a kitöltők között voltak 20-30 éves korosztályból is, ezek száma 8 volt, illetve ugyancsak 8-an voltak az 50 év feletti korosztályból.

2. Hogyan írná le röviden a multikulturális nevelés fogalmát és fontosságát?

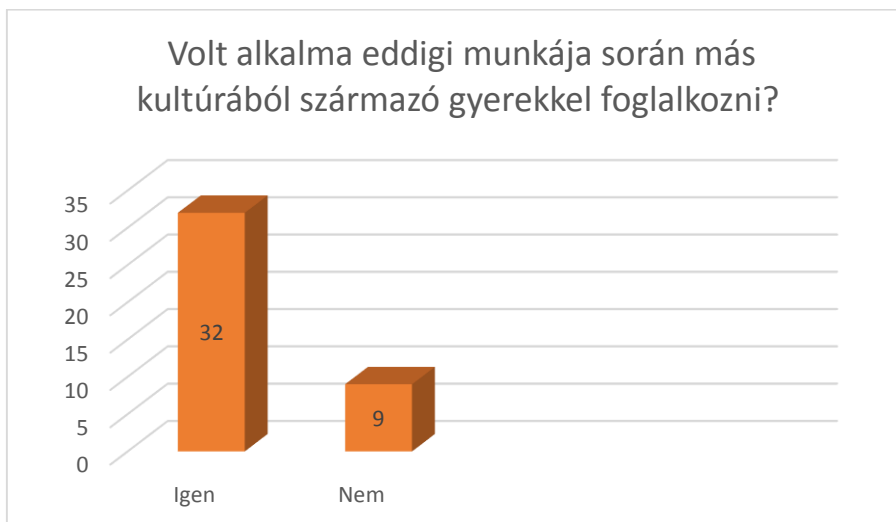
Az általános adatokat követően egy nyílt típusú kérdéssel folytattam kérdőívemet. A kérdést azzal a szándékkal fogalmaztam meg, hogy megfigyeljem az óbecsei pedagógusoknak milyen elgondolásaik vannak a multikulturális nevelésről, s mennyit foglalkoztak annak fogalmi meghatározásával. A kérdőívet kitöltők közül e kérdést többen figyelmen kívül hagyták – 8 személy. -, az okát csak találgatni lehet, mint például nem találta fontosnak, vagy nem alkotott véleményt a témával kapcsolatban. Azon pedagógusok - szám szerint 33 kitöltő-, pedig hasonló véleményt jegyzett le e kérdés alá. Leginkább a következő válaszok voltak gyakoriak a válaszolók körében:

- „A multikulturális nevelés elfogadást megértést jelent és fontosnak tartom.”
- „Kulturális és nemzeti sokszínűséget jelent.”
- „A multikulturális nevelés a különböző kultúrák értékeinek megismerése, elismerése és tiszteletben tartása, aminek az alapja a saját kultúránk ismerése és gyakorlása.”
- „Megismerni más kultúrák alapvető jellegzetességeit, párhuzamot vonni a többségi kultúrával, rámutatni a közös és az eltérő értékekre.”
- „A multikulturális nevelés lényege az, hogy az embereknek ne legyenek előítéleteik egymással szemben.”

- „A multikulturális nevelés fontos, mert a gyerekek meg kell, hogy tanulják elfogadni más emberek kultúráját, hogy toleránsak legyenek, ne tegyenek egymás között lényegi különbséget stb.”
- „Fontosnak tartom a multikulturális nevelést, mivel fontos, hogy a gyerekekkel megismertessünk más kultúrákat, a könnyebb alkalmazkodás, elfogadás miatt.”
- „A multikulturális nevelés fontos, hiszen fontos a különböző kultúrák kölcsönös elismerése, tisztelete, mindezt elsősorban a béke érdekében.”
- „A multikulturális nevelés különösen fontos a vajdasági magyarok körében. Többnemzetiségű közösségben élünk, melyet, ha nem tudunk elfogadni, nem tudunk azonosulni vele, ha nem ismertetjük meg a tanulóval a fontosságát nem csak önnön identitástudata, de a közösségben betöltött helye, szerepe is sérülhet.”

A többségi válaszok tehát a multikulturális nevelés fontosságára mutattak rá, kiemelve Vajdaságban való fontosságát, ahol több nemzetiség él együtt. Egyetlen válaszoló volt csupán, aki arra mutatott rá, hogy véleménye szerint a multikulturális nevelés nem az iskolában, hanem a családban dől el, és az iskola, sem a tanító nem sokat tehet azért, hogy megvalósuljon a multikulturális nevelés. Érdekes és egyben kissé lehangoló is volt számomra ezen válasz, hiszen egy részben igazat kell adni a válaszadónak. A családi háttér, a környezet valóban sokat befolyásolja a gyermek gondolkodását, abban viszont személy szerint nem tudok egyet érteni, hogy az iskola keveset vagy szinte semmit sem tehet, hiszen a gyermek a legtöbb idejét a családján kívül az iskolában tölti, ahol legvalószínűbb, hogy találkozni fog más kultúrából származókkal. S mely hely lehetne a legalkalmasabb arra, hogy egymás elfogadására neveljék a gyermekeket, mint ott, ahol személyesen találkoznak egymással, illetve egymás szokásaival?

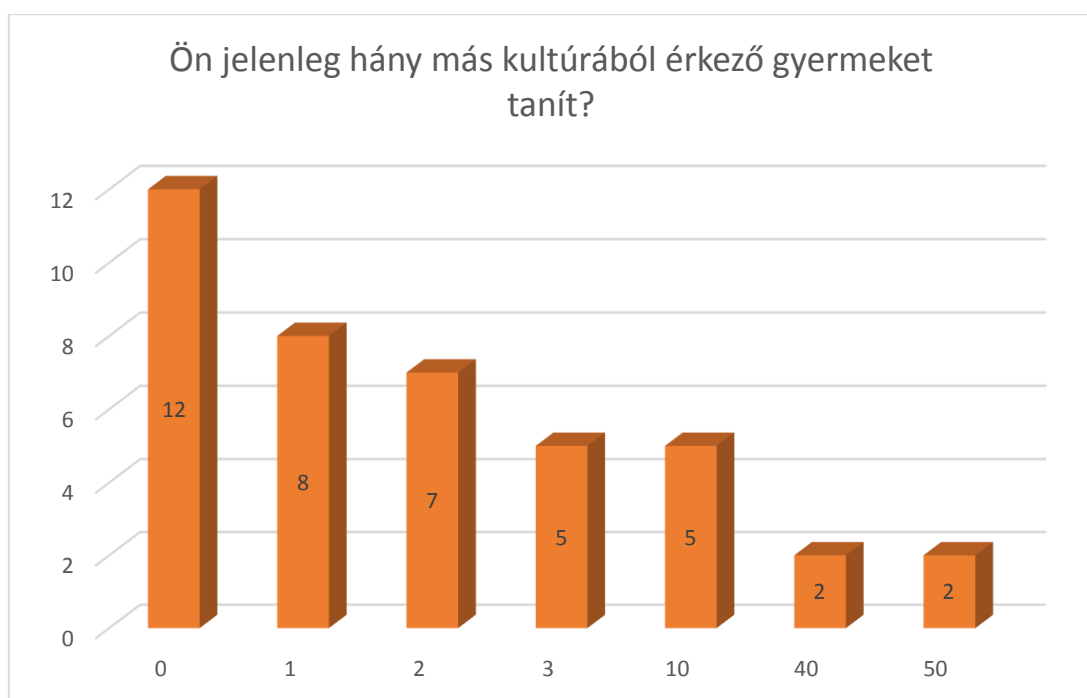
3. Volt alkalma eddigi munkája során más kultúrából származó gyerekekkel foglalkozni?

1-es számú grafikon

Ezen kérdésre a kitöltők nagy része az igent karikázta be, szám szerint 32-en, míg a nemet összesen 9-en. Az arány, számomra nem meglepő, hiszen, ahogyan az már többször elhangzott Vajdaság egy olyan régió, ahol több kultúra találkozik egymással. Mivel elszalasztottam azon kérdést feltenni, hogy a kérdőívet kitöltő pedagógusok milyen kultúrából származó tanulókat oktattak, így azt grafikonnal pontos számok alapján nem tudom felmérni, azonban a kérdőív néhány kérdésére adott válaszból kiderül, hogy többnyire a magyaron kívül, a szerbvel csak ritkán, míg többségben a roma/cigány kultúrából származókat volt alkalmuk a pedagógusoknak oktatni ezen intézményekben, ami nem is meglepő azt figyelembe véve, hogy magyar tagozatokat tanítanak. Megerősíteni ezt az állítást csak azon alkalmakból származó saját tapasztalataimmal tudom, amikor egy-egy intézményben a gyakorlatomat töltöttem, viszont tényként nem állapíthatom meg.

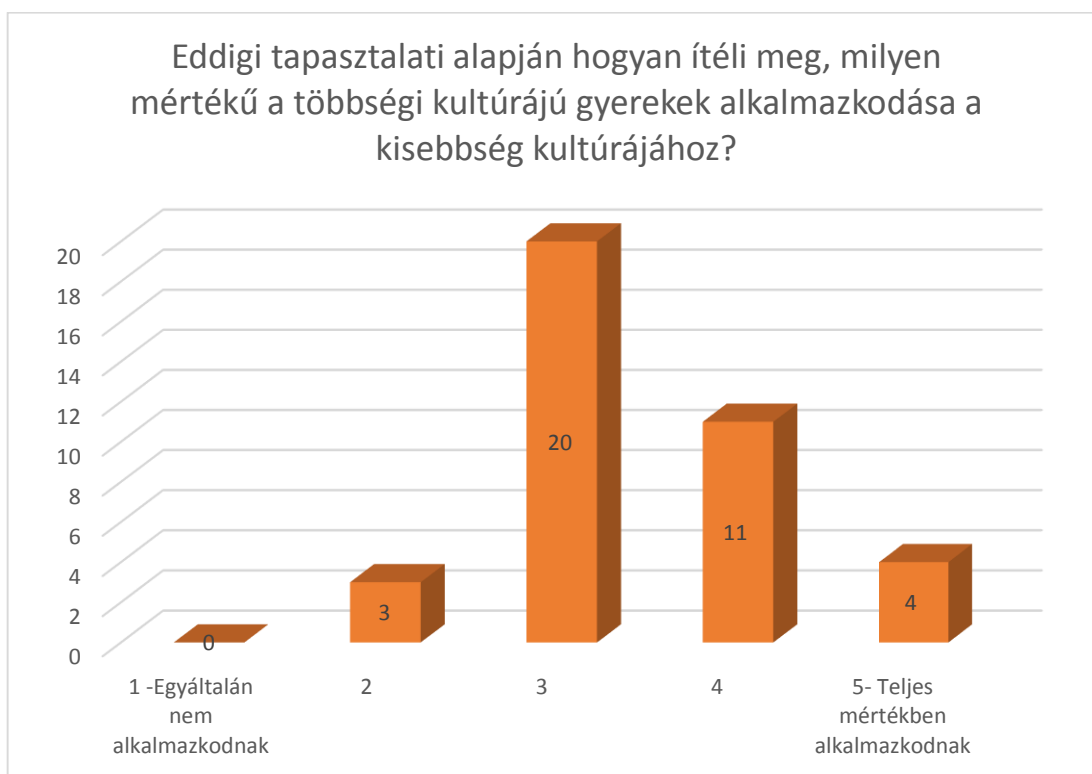
4. Ön jelenleg hány más kultúrából érkező gyermeket tanít?

2-es számú grafikon

Ahogy a grafikonból is látszik, a válaszolók többsége, szám szerint 41-ből 12-en úgy nyilatkoztak, hogy nem tanítanak más kultúrából érkező tanulókat. Az arányokat tekintve első pillantásra soknak tűnhet, - hiszen többször is említésre került az, hogy Vajdaságban, így Óbecsén is több kultúra találkozik egymással-viszont, jobban megfigyelve láthatjuk azt, hogy igaz, hogy a kérdezők közül 12-en nem tanítanak más kultúrából érkezőt, ami nem mondható kis aránynak, ugyanakkor az is megfigyelhető, hogy aki viszont tanít, az túlnyomó részt nagyszámú tanulókat tanít. Kutatásom (külön kérdésként a foglalkozásra nem tértem ki, viszont a kérdőívek e szerint is elkülönítésre kerültek) szerint azok, akik nyilatkozatuk alapján nem, vagy kis számban tanítanak más kultúrájú gyerekeket, azok tanítók, míg, akik nagy számokat képviselik a tanárok, hisz nekik alkalmuk van több osztályban tanítani, több más kultúrából érkezőt megismerni.

5. Eddigi tapasztalatai alapján hogyan ítéli meg, milyen mértékű a többségi kultúrájú gyerekek alkalmazkodása a kisebbség kultúrájához?

3-as számú grafikon

A kérdőív ezen kérdésére a válaszolók egy 1-től 5-ig terjedő skálán jelölhették meg, hogy szerintük milyen mértékben alkalmazkodnak a többségi kultúrából származó gyerekek a kisebbség kultúrájához, ahol az 1-es szám az „egyáltalán nem alkalmazkodnak” kijelentést, míg az 5-ös a „teljes mértékben alkalmazkodnak” kijelentést takarta. Az eredményekből az következtethető ki, hogy többségben az óbecsei pedagógusoknak (20 személy) úgy gondolja, hogy a többségi kultúrából származó gyerekek közepesen alkalmazkodnak a kisebbségi kultúrákhoz, illetve többnyire alkalmazkodnak viszont csak kis mértékben van olyan vélemény, mely szerint teljes mértékben alkalmazkodnának, és ami kellemes meglepetés, hogy senki sem gondolja úgy, hogy a tanulók, akikkel együtt dolgozik egyáltalán nem alkalmazkodik a kisebbség kultúrájához. Ebből következtethető az, hogy a kitöltő tanítók, tanárok szerint, az óbecsei általános iskolák diákjai nagyobb részt elfogadóak a más kultúrákból származóakkal és csak kisebb részük idegenkedik a tőle eltérő kultúrák elfogadásától.

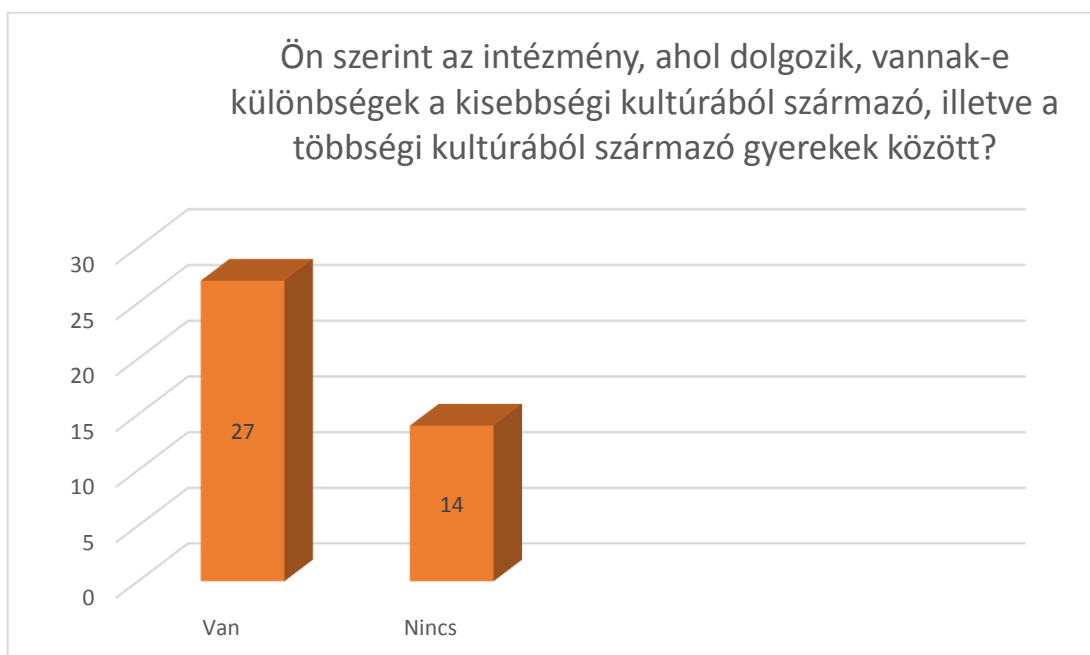
6. Eddigi tapasztalatai alapján mennyire tartja sikeresnek a kisebbségi kultúrát képező gyerekek asszimilálódását a többségi kultúrába?

4-es számú grafikon

Mivel én nem abban látom a megoldást, hogy egy kultúra teljesen beolvadjon egy másik kultúrába, s saját kultúráját csak nyomelemekben, félve őrizze, így nem tartom magam az asszimiláció hívójének, azonban kíváncsi voltam az óbecsei pedagógusok véleményére is az ügyben. Ezen kérdés alatt a válaszolók többsége közép szinten tartja sikeresnek, ha nem is teljesen sikeresnek a kisebbségi kultúrák asszimilálódását.

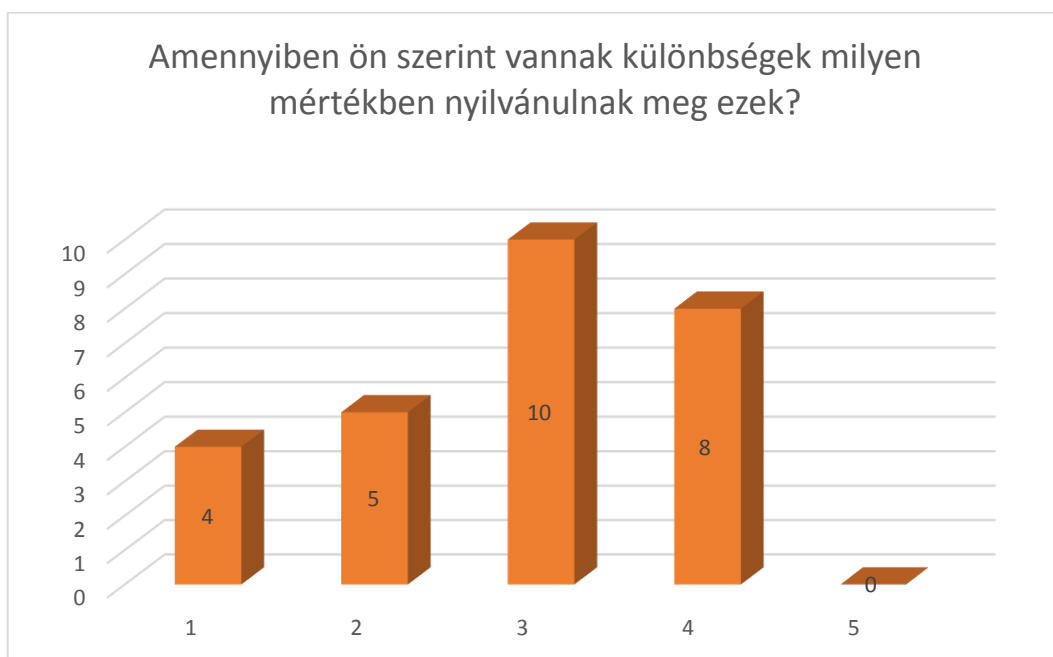
7. Ön szerint az intézményben, ahol dolgozik, vannak-e különbségek a kisebbségi kultúrából származó, illetve a többségi kultúrából származó gyerekek között?

5-ös számú grafikon

Ezen kérdés eredményeként a 41 válaszoló közül 27-en úgy nyilatkoztak,- tehát a többség- hogy van különbség a kisebbségi és a többségi kultúrák között. Nekem teljesen egyértelmű volt a „van” válasz, hiszen mégis más kultúráról van szó, valamilyen kulturális különbségek valószínűleg kell, hogy legyenek, ennek ellenére 14 kitöltő szerint nincs különbség a kisebbségi és többségi kultúra között abban az intézményben, ahol dolgozik. Ezen vélemények okát személy szerint abban látom, hogy a különbségek az iskolai viselkedésük során nem vehetők észre, vagy pedig a pedagógusok csak a negatív különbségeket vették figyelembe, amely szerintük nincs, ez azonban pusztán feltételezés részemről.

8. Amennyiben ön szerint vannak különbségek, milyen mértékben nyilvánulnak meg ezek?

6-os számú grafikon

Mivel az előző kérdésben 14-en „nincs” választ karikázták be, így ebben a kérdésben ők nem voltak érdekeltek, így 27 válaszoló véleményét hasonlítottam össze. Ezen kérdés esetében egy ötös fokozatú likert-skálát alkalmaztam, ahol az 1-es szám jelentése a kis mértékben, az 5-ös pedig a nagymértékben volt. E szerint pedig a válaszolók közül 10-en úgy vélik, hogy bizonyos szinten megnyilvánulnak, 8-an úgy vélik, hogy nem túl nagymértékben, de azért vannak különbségek, 5-en gondolják azt, hogy csak kisebb mértékben nyilvánulnak meg, míg 4 válaszoló szerint kismértékben nyilvánulnak meg a különbségek. A skála 5-ös számát senki sem karikázta be, melyből arra lehet következtetni, hogy túl nagymértékben nem nyilvánulnak meg ezekben az oktatási intézményekben különbségek a különböző kultúrájú gyerekek között.

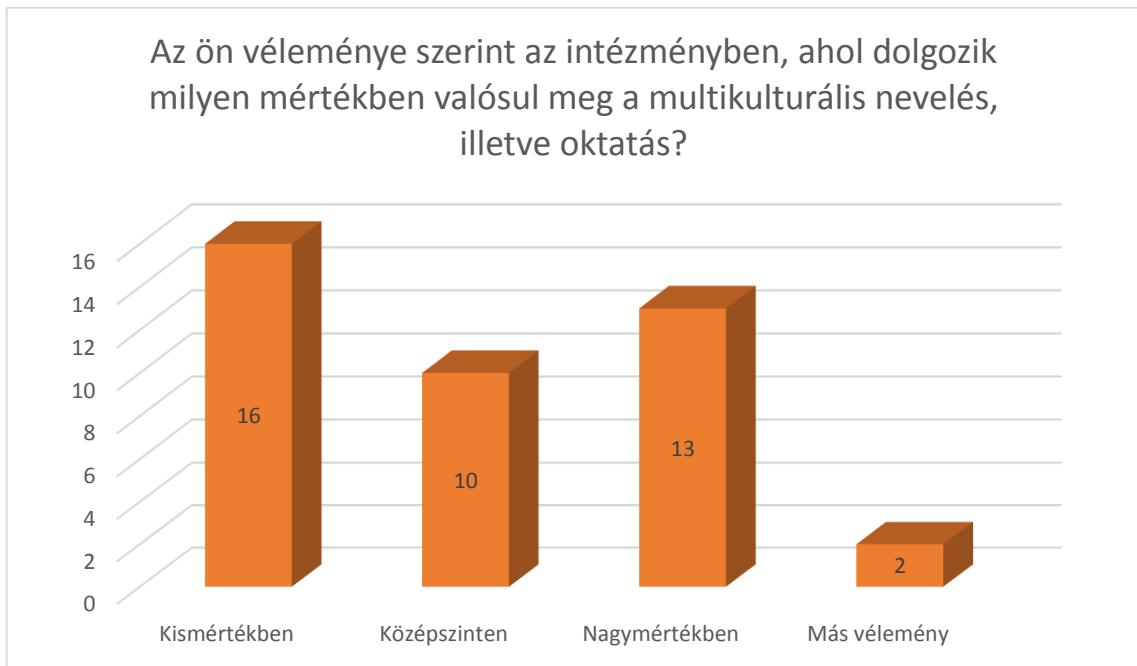
9. Soroljon fel néhány különbséget, melyek megnyilvánulnak a különböző kultúrájú gyerekek között; osztályában, illetve az intézményben, ahol dolgozik!

Ezen kérdésre ugyancsak 27 személy válaszolt, a fenn említett okok miatt. A kérdés nyílt típusú, s arra vár választ, hogy melyek azok a különbségek, melyek megnyilvánulnak a különböző kultúrájú gyerekek között. A kérdésre több hasonló jellegű válasz érkezett, legtöbbjük a nyelvi, vallási, viselkedésbeli különbségeket emelte ki. Íme néhány válasz, mely a kérdőív kitöltése során született:

- „más a nemzeti öntudatuk, más az iskolai munkához való hozzáállásuk”
- „más szokásaik vannak, más megvilágításban látják a világot, fegyelem nem ugyan olyan mértékű”
- „hitkultúrában keletkeznek a legnagyobb különbségek”
- „viselkedésbeli különbségek vannak, különbözik a tiszteletadás a felnőttek felé”
- „más a tanuláshoz való hozzáállásuk”
- „más a bőrszín, vannak nyelvi különbségek, vallási különbségek”
- „mások a higiénias szokásaik, illetve a munkaszokásaik”
- „a kisebbségi kultúrákból érkezők általában visszafogottabban viselkednek”
- „más az ambíciójuk mértéke, sokszor a szövegértés is eltérő a különböző kultúrákból érkezőknél, más az anyagi hátterük”
- „az öltözködési szokások mások”
- „mások a konfliktuskezelések, egyes kisebbségi kultúrák agresszívabbak, más a nemzeti öntudatuk, kisebb az önbizalmuk a tanulás terén, viszont nagyobb hangúak a tananyagon kívüli véleménynyilvánítás során”
- „egyes kisebbségbe tartozók nem akarják betartani a szabályokat, elutasítanak minden nemű segítséget, nem fogadják el a többieket, kisebb csoportokat alkotnak az osztályon belül”

Mіндеzen kijelentésekből, valamint a sorok közé nézve arra a megállapításra juthatunk, hogy több pedagógus is a roma/cigány kultúrát képviselő kisebbségekre utalt, ami nem meglepő hisz a magyar tagozatokban legtöbbször előforduló más kultúra a roma/cigány. Ezen pedagógusok leginkább a higiénit, az agresszivitást, a szegénységet, viselkedésbeli másságokat sorolták fel a különbségek közé. A válaszokból továbbá arra is bizonyítást kapunk, hogy még az ilyen kisebb városok közé tartozó várost is, mint Óbecse, több kultúra szó össze, valamint az óbecsei iskolák pedagógusai látják, s tisztában vannak a kultúrák közötti különbségekkel, így már csak a kérdés, hogy mennyit tesznek azért, hogy a kultúrák között harmonikus legyen a kapcsolat?

10. Az ön véleménye szerint az intézményben, ahol dolgozik milyen mértékben valósul meg a multikulturális nevelés, oktatás?

7-es számú grafikon

Ezen kérdésemet nyílt típusú kérdésnek szántam, azonban végül a válaszokat négy csoportba be tudtam kategorizálni, mégpedig a „kismértékben”, a „középszinten”, „nagymértékben” és a „más vélemény” alá. Ez alapján a 41 válaszoló közül 16-an úgy gondolják, hogy az intézményükben nem igazán fordítanak hangsúlyt a multikulturális nevelésre, 13-an úgy vélik, hogy az ő intézményükben nagymértékben megvalósul a multikulturális nevelés, mivel a pedagógusok mind hangsúlyt fektetnek arra, hogy a tanulóikkal megismertessék egymás kultúráját. Ezen kívül 10-en úgy vélik, hogy közepesen megvalósul a multikulturális nevelés, tehát az iskolájuk nem minden pedagógusa, de egy nagyobb részük figyelmet fordít erre a problémára. Mindössze két ezektől eltérő válaszadó volt, melyet a grafikonon a „más vélemény” alá kategorizáltam. Ezen válaszolók egyike elvetette a multikulturális nevelést, mint megvalósítható dolgot, arra hivatkozva, hogy az intézményben, ahol dolgozik a gyerekek értelmi képességei miatt nehéz, szinte lehetetlen tudatosítani bennük ezt látásmódot (szellemileg sérültek iskolájának pedagógusa adta az említett választ), a második személy viszont a következőt válaszolta: „Igyekszünk a gyerekeket arra nevelni, hogy elfogadják egymást, sőt véleményem szerint a szülőket is fontos egy-egy szülőértekezlet során erre nevelni, nyilván más módon mint a gyerekeket-, azonban hiába van meg az igyekezet, sokszor

kell szembesülni azzal, hogy a gyerekek érdektelenek a témával kapcsolatban, vagy pedig kinevetik a tőlük eltérő kultúra szokásait.”

11. Ön milyen formában szövi bele az iskolai órák tartalmába a különböző kultúrák sajátosságainak elfogadását? Soroljon fel néhány példát!

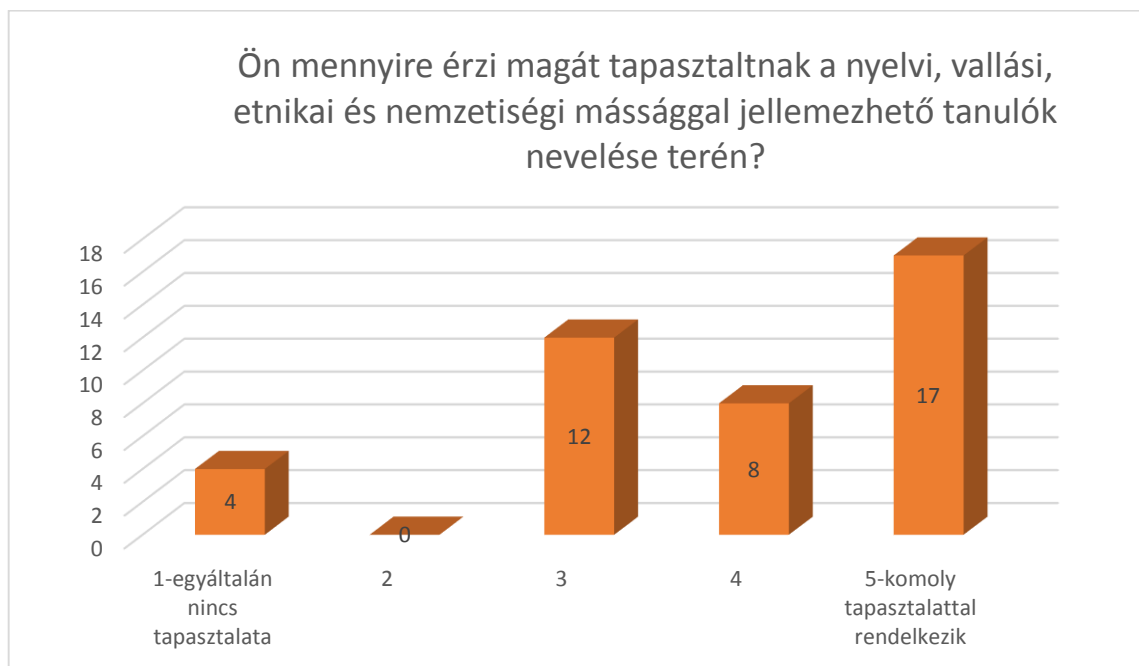
Ezen kérdést a 41-ből mindösszesen 20-an válaszolták meg, a többi kitöltő nem válaszolt. A válaszolók közül ugyancsak hasonló feleltelek születtek, melyeken–mint ahogyan az az előzőekben is említésre került - bizonyos mértékben megnyilvánul az, hogy az óbecsei iskolák magyar tagozataiban leggyakrabban kisebbségi kultúraként a roma/cigány kultúra jelenik meg. A válaszok közül ismertetnék néhányat a következőkben:

- „Osztályfőnöki óra keretén belül beszélgetünk a különböző kultúrák szokásairól, hangsúlyt fektetve a magyar, szerb, illetve roma/cigány szokáskultúrára, illetve ha lehetőség adódik, filmeket vetítetek a témában.”
- „Sok szó esik szünetekben, osztályfőnöki órák keretén belül, arról, hogy ne tegyenek különbséget egymás között, hogy attól, hogy más nemzetet képviselünk még mindannyian emberek vagyunk.”
- „A különböző néphagyományokat néphagyomány tantárgy keretén belül beszéljük meg, beszélünk a különböző kultúrák szokásairól, valamint színházi élményeken keresztül próbálom beleszőni a különböző szokások elfogadását, megértését.”
- „Órák folyamán belevonom a tanítási egységekbe, ahol az kötődik hozzá, mint például: környezetünk, osztályfőnöki, polgári, zene”
- „ETNO nap szervezése, közös kirándulások alkalmával szövöm bele a multikulturális nevelést.”
- „Népi hangszerek, népdalok, népszokások ismertetésével nevelem tanulóimat más kultúrák elfogadására”
- „Hitoktató lévén minden órán valamilyen formában megvalósítom az elfogadást, tiszteletet minden testvérünk iránt. Legtöbb szó viszont a szeretetről esik.”
- „Dramajátékok feldolgozása során valósítom meg a multikulturális nevelést.”

- „Mivel több roma tanuló van az osztályban, a többiekkel megismertettem a „cigány zenét”, amit ma is szívesen énekelnek, hallgatnak; táncolnak rá; valamint a „roma konyha” ízvilágát is megismertettem tanulóimmal néphagyomány órán, bevonva a roma tanulót is –ő hozta a receptet és magyarázta el készítését.”

Mindezen válaszokból az derül ki, hogy az óbecsei pedagógusok egy része megtesz minden tőle telhetőt annak érdekében, hogy tanulói megismerjék a velük együtt élő kultúrák szokásait.

12. Ön mennyire érzi magát tapasztaltnak a nyelvi, vallási, etnikai és nemzetiségi mássággal jellemezhető tanulók nevelése terén?

8-as számú grafikon

A grafikonból is kivehető, hogy a nagy többség úgy véli, hogy nagy illetve, komoly tapasztalattal rendelkezik a nyelvi, vallási, etnikai és nemzetiségi mássággal jellemezhető tanulók nevelése terén, míg a válaszolók közül 12 úgy, hogy középszintű tudással, tapasztalattal rendelkezik e téren, s csak elenyésző rész nyilatkozta azt magáról, hogy egyáltalán nincs tapasztalata. A válaszok aránya pozitív, hiszen eszerint az óbecsei iskolák tanítóinak, illetve tanárainak nagy része felkészült, illetve nagy tapasztalattal rendelkezik a multikulturális neveléssel kapcsolatban, remélhetőleg ez az arány az elkövetkező években is hasonló marad, illetve javuló tendenciát fog mutatni.

13. Milyen mértékben ért egyet az alábbi állításokkal? (Karikázza be a számot a táblázatban! 1-egyáltalán nem, 2-néha egyet értek, 3-egyed is értek, meg nem is, 4-egyed értek, 5-teljes mértékben egyetértek)

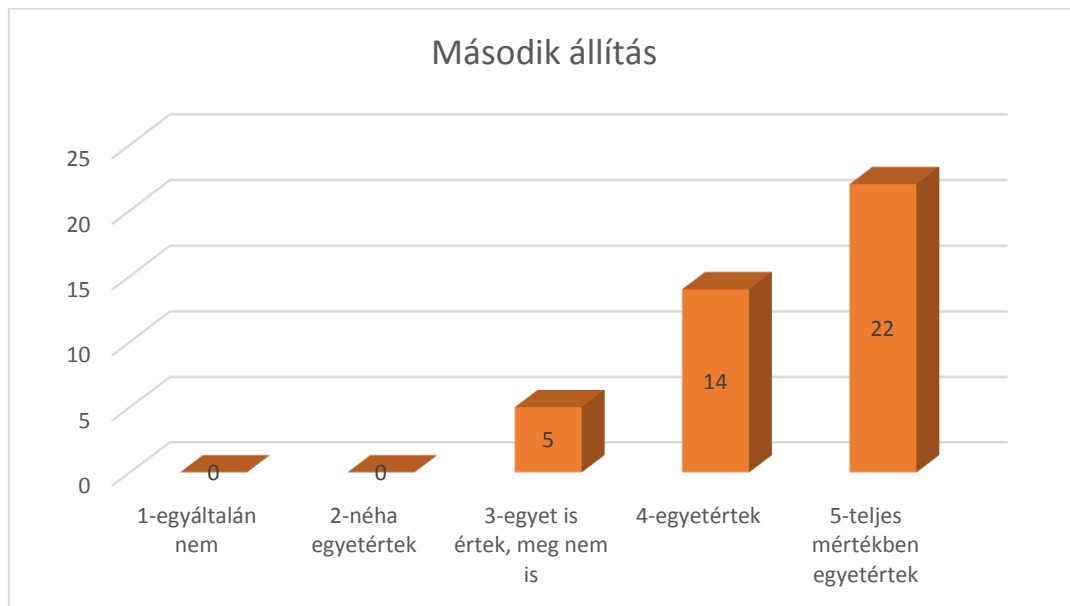
Első állítás: A kisebbség kulturális szokásait tisztelni kell és erre nevelni tanulóinkat is.

9-es számú grafikon

A válaszolók legnagyobb része, -szám szerint 35 személy- teljes mértékben egyetértett azon állítással, hogy a kisebbség kulturális szokásait tisztelni kell és erre kell nevelni tanulóit is, míg 4-en egyet értettek, s a kérdőívet kitöltő pedagógusok közül mindössze ketten, vagyis csak egy elenyésző rész gondolta úgy, hogy részben egyet ért, részben pedig nem ért egyet ezen állítással. Számomra ez az eredmény pozitív, ugyanis azt feltételezi, hogy az óbecsei általános iskolák pedagógusai fontosnak tartják a kultúrák megismerését, tiszteletét, s ez a látásmód szerint nevelik tanulóikat is, más szóval igyekeznek a multikulturális nevelést megvalósítani.

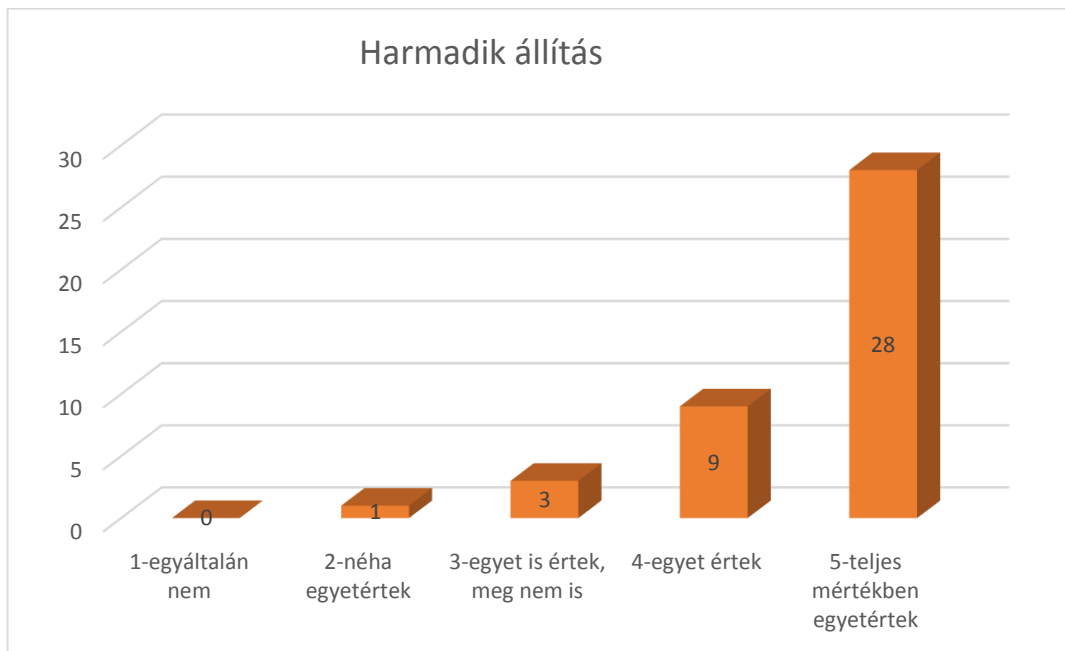
Második állítás: Képes vagyok a problémát a kisebbségi kultúrához tartozók szemével látni és próbálom arra nevelni diákjaimat, hogy ők is ezt tegyék.

10-es számú grafikon

Az eredmény hasonló az előzőhöz, ugyanis itt is a többség teljes mértékben egyetértett, -22 személy-, valamint 14 személy egyetértett azon állítással miszerint képes a problémát a kisebbségi kultúrához tartozók szemével látni, s erre neveli diákjait is. És ismét kevesen, szám szerint 5-en értettek egyet részben ezen állítással. A feltett állításra adott vélemény megegyezik azzal, melyre számítottam, azon okból, amely már többször is felvetődött, hogy maguk a pedagógusok, akik kitöltötték túlnyomó részben vajdasági magyar kisebbséghez tartoznak, így átérzik a helyzetet, más kultúrák szemével is megpróbálják látni a felmerülő problémákat.

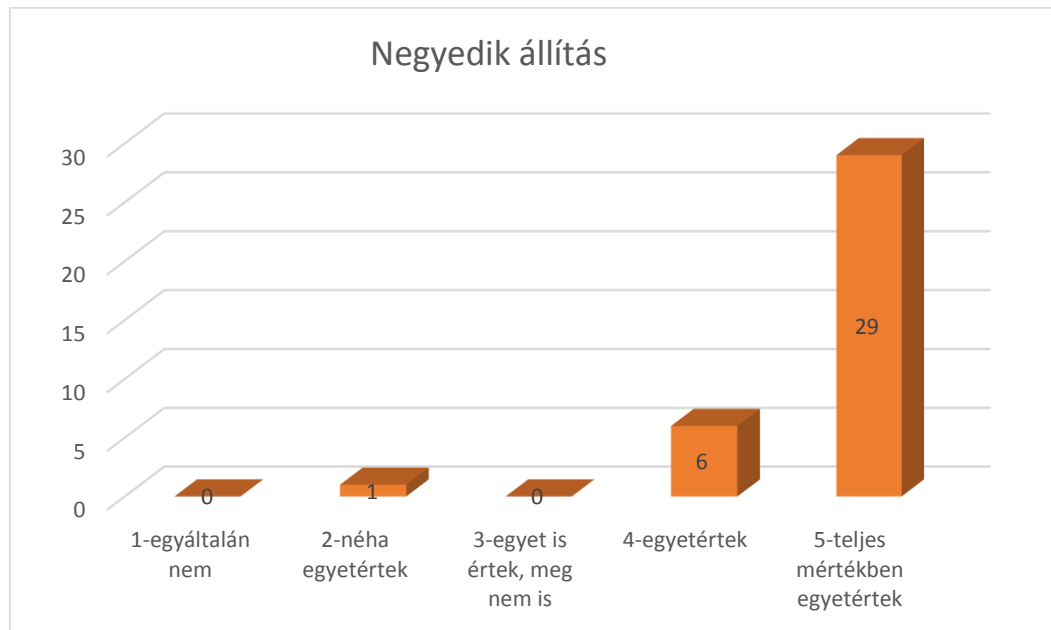
Harmadik állítás: A kulturális másság iránti toleranciát fontosnak tartom és növendékeimet is ez az elv szerint nevelem.

11-es számú grafikon

Ezen állításnál ismételen a többség egyetértett, szám szerint 28, viszont itt a pedagógusok véleménye megosztottabb volt. 9-en egyet értettek, 3-an részben értettek egyet, illetve 1 személy néha ért egyet, s csak kis mértékben tartja fontosnak azt, hogy a kulturális másság iránti tolerancia fontos lenne.

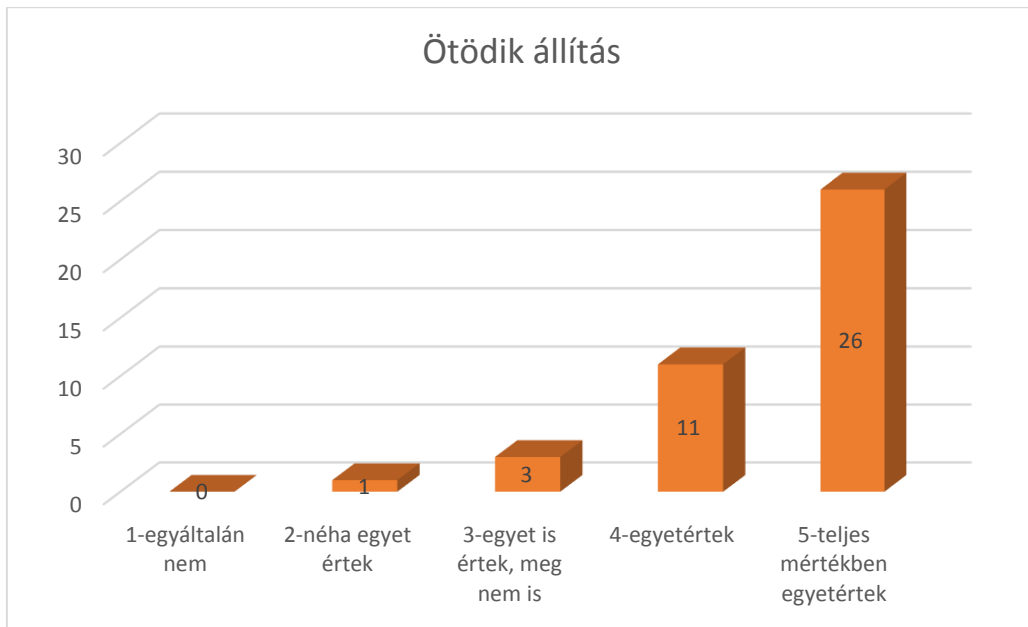
Negyedik állítás: Minden tőlem telhetővel küzdök a diszkrimináció minden formája ellen, beleértve a rasszizmust is, és e nézet szerint nevelem növendékeimet is.

12-es számú grafikon

Az eredmény ugyancsak pozitív, 29-en teljes mértékben egyetértettek, míg 6-an egyetértettek a fent említett állítással. Mivel a diszkrimináció ellen való küzdés fontos része a multikulturális nevelésnek, így jó azt megfigyelni, hogy az óbecsei pedagógusok nagy része küzd a diszkrimináció ellen, s diákjait is e nézet szerint nevelem. A válaszadók közül egy személy nyilatkozta azt, hogy csak néha ért egyet az állítással –ez ugyan azon személy, aki az előző kérdésben is a kettős számot karikázta-, ami ezzel a véleménnyel egy nagyon kis réteget képvisel.

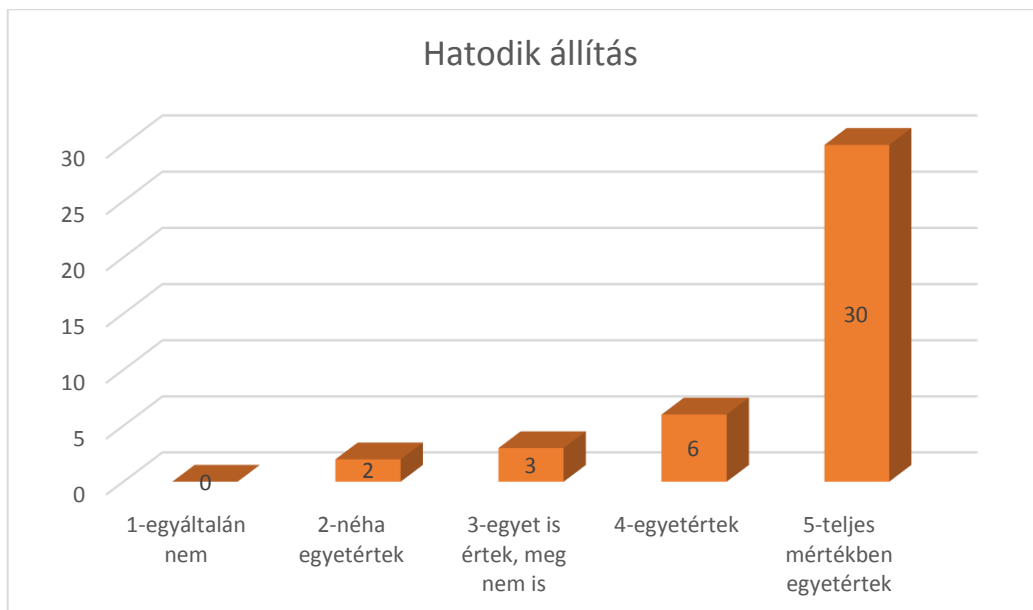
Ötödik állítás: Nyitott vagyok a multikulturális identitás fejlesztésére.

13-as számú grafikon

A válaszolók többsége itt is egyetértett -11 személy-, illetve teljes mértékben egyetértett -26 személy- és a válaszolók kis része értett részben egyet -3 személy- és egy személy volt, aki néha ért egyet, azaz csak kis mértékben nyitott a multikulturális identitás fejlesztésére.

Hatodik állítás: Hazánkban, oktatási intézményeinkben a jelenleginél több figyelmet kellene fordítani a kulturális kapcsolatokra.

14-es számú grafikon

A 16. kérdés utolsó állítására adott válasz, az előző válaszok pozitív eredményei ellenére is, kissé elszomorító, hiszen az eredmény azt bizonyítja, hogy az oktatási intézményekben a jelenleginél több figyelmet kellene fordítani a kulturális kapcsolatokra, ami azt feltételezi, hogy jelenleg túl nagy figyelem nincs szentelve neki. Ugyanis a válaszolók közül 30-an, vagyis a túlnyomó többség teljes mértékben egyetért azzal, hogy a jelenleginél több figyelmet kellene fordítani a kulturális kapcsolatokra, míg 6-an egyetértenek, és mindössze 3 értenek egyet részben, és 2-en pedig néha, azaz kis mértékben azonosulnak az állítással.

Kutatásom, néhol pozitív, néhol negatívabb irányú eredményekkel zárult. Mindenképpen kellemes meglepetés volt az, hogy az óbecsei pedagógusok- legalábbis válaszaik alapján-, megpróbálnak tenni a diszkrimináció ellen, tanulóikat különböző tantárgyakon belül, különböző módszerekkel próbálják meg átadni más kultúrák szokásvilágát, jellemzőit, s tőlük telhető legjobban próbálják tanulóikat az elfogadásra nevelni. Negatív vonulata a kutatásnak, azonban az, hogy válaszaikból kitűnik, hogy az oktatási intézményben, ahol dolgoznak, a jelenleginél jóval több figyelmet kellene fordítani a multikulturális nevelésre. Véleményem szerint azonban nagy lépés az, ha az intézményben dolgozó pedagógusok látják a problémát és próbálnak tenni is ellene, s a kutatás szerint a megkérdezett pedagógusok valamilyen módon, kisebb-nagyobb mértékben, de tesznek azért, hogy tanulóik kezeik közül úgy kerüljenek ki, hogy ismerik és elfogadják egymás különbözőségét.

9. ÖSSZEGZÉS

Munkámban fontosnak tartottam a multikulturalizmus, illetve a multikulturális nevelés fontosságára, szükségességére felhívni a figyelmet –annak ellenére, hogy e szerteágazó témának csak egy bizonyos részét érintettem-, hiszen a világon egyre több országban – napjainkban szinte egész Európában- jelent megoldásra váró problémát a különböző kultúrák, kisebbségek együttélése, annak kezelése. Egyre többen keresik a megoldást, egyesek az asszimilációban, némelyek az integrációban, s megint mások a multikulturalizmusban látják azt. A probléma azonban ma is fenn áll, ami azt jelenti, hogy egységes megoldás a mai napig nem született.

Tény az, hogy a mai társadalmakra a kulturális sokszínűség jellemző, s mindezek a kultúrák más értékeket, normákat képviselnek, más vallást tartanak magukénak stb. Ezért valószínűleg ott, ahol ilyen sok, egymástól teljesen különböző kultúra él egymás mellett, elkerülhetetlenek különböző kisebb-nagyobb konfliktusok. Ugyanakkor, ha minden kultúrából származó egyaránt, -legyen az kisebbségi, vagy többségi helyzetben- gyermekeit már kezdetektől arra próbálja nevelni, hogy elfogadóak legyenek a körülöttük élő kultúrák iránt, illetve, ha megismertetik velük a különböző kultúrák szokásait, nagy lépést tehetnek afelé, hogy a világ különböző kultúrái elfogadóak legyenek egymással szemben, s ne ellenségként, hanem barátként üdvözöljék egymást, ha a világ bármely pontján találkoznak. Véleményem szerint a multikulturális nevelés ezt hivatott elérni, pont ezért örülök fent említett kutatásom azon eredményének, mely szerint az óbecsei pedagógusok fontosnak tartják a multikulturális nevelést, ami igaz, hogy csak egy nagyon kis részét képviseli a világnak, de itt élnék azon már-már elcsépelet mondással, miszerint kis lépés az embernek, viszont akár nagy lépés lehet az az emberiségnek. Továbbá fontos nem elfelejteni azt a bölcsességet sem, hogy az ellenségesség, ellenségességet, a gyűlölet pedig gyűlöletet szül, ezért reménykedem abban, hogy az idő múlásával egyre kevesebbet hallhatunk majd a kultúrák közötti ellenségességekről és egyre többet azok békében éléséről.

IRODALOMJEGYZÉK

- Banks, J. A. 2003. *Multicultural Education: Goals and Dimensions*, <http://depts.washington.edu/ceterme/view.htm> (2016.08.12.)
- Banks, J. A. (ed.) - Banks, C. A. M. (ass. ed.) 2001. *Handbook of research on multicultural education*. Jossey-Bass. San Francisco.
- Berkes, Lilla 2010. *Asszimiláció, integráció, multikulturalizmus*. http://www.southeast-europe.org/pdf/04/DKE_04_M_E_BEL.pdf (2016.07.14.)
- Brandt, G. 1986. *The realization of anti-racist teaching*. The Palmer Press, London, New York and Philadelphia.
- Czaches Erzsébet (1997) *Multikulturális nevelés* (szócikk). In Báthory Zoltán-Falusi Iván (főszerk.) 1997. *Pedagógiai lexikon*. II. kötet. Keraban Könyvkiadó. Budapest.
- Delors, J. 1997. *Oktatás rejtett kincsei. A Jacques Delors vezette Nemzetközi Bizottság jelentése az UNESCO-nak az oktatás XXI. századra vonatkozó kérdéseiről*. Osiris Kiadó. Budapest.
- Egedy, Gergely 2006. *A multikulturalizmus dilemmái: Nagy-Britannia példája*. http://www.polgariszemle.hu/?view=v_article&ID=111 (2016.08.01.)
- Feischmidt, Margit 1997. *Multikulturalizmus*. Osiris Kiadó. Budapest.
- Forray R., Katalin: *A multikulturális-interkulturális nevelés újabb értelmezései*. <https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=ZGVmYXVsdGRvbWFpbXjaWdva3R8Z3g6MjI4NzQ2ZGJlMmVkOWQ0Mg> (2016.07.28.)
- Ivanović, Josip 2014. *Pedagógiai kutatás módszertanába – előadási jegyzet*. Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar. Szabadka.
- Korpics, Márta 2011. *Az interkulturális kommunikáció*. http://www.janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/interkult_komm/2_a_kultura_fogalma_modellek_s_elmeletek_a_kultrrl.html (2016.08.08.)
- Mészáros, Margit 2004. *Nemzeti sokszínűség, multiethnicitás, multikulturalitás: egy biztonságosabb Európa felé*. ZMNE. Budapest
- Németh, Andrea 2014. *Mit jelent számunkra az interkulturalitás?*. http://www.artemisso.blog.hu/2014/06/17/mit_jelent_számunkra_az_interkulturalitas (2016.07.26.)
- Pásztor, Miklósné 2012. *Hátrányos helyzetű 3-7 éves korú gyerekek integrált óvodai nevelése*. www.educatio.hu/bin/content/tamop311/download/tamop.../Tanulmányok2.pdf (2016.08.02.)

- T. Molnár, Gizella 2011. *A kultúra fogalma és értelmezései, Segédanyag.* http://www.fk.jgytf.u-szeged.hu/tanszek/kozmuvt/wp/wp-content/segedanyag/t_molnar_gizella/segedanyag/A%20kultura%20fogalma%20es%20ertelmezesei.doc (2016.08.08.)
- Torgyik, Judit & Karlovitz, János Tibor 2006. *Multikulturális nevelés?*. <http://www.docplayer.hu/1791142-Torgyik-judit-karlovitz-janos-tibor-multikulturalis-neveles.html> (2016.07.29.)
- Torgyik, Judit 2008. *Multikulturális tartalmak a pedagógiában.* http://www.kih.gov.hu/documents/.../10_Multikulturalis%20tartalmak%20a%20pedagogiaban.pdf (2016.07.29.)
- Viszt, Viktor 2011. *Európa kiadó? A multikulturalizmus problematikája Nyugat-Európában.* http://www.elib.kkf.hu/edip/D_15989.pdf (2016. 08. 03.)
- Zygmunt, Bauman 1998. *Modernség és ambivalencia**. http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszag_i_nemzetisegek_multikulturalizmus/pages/004_modernseg_es_ambivalencia.htm (2016. 08. 04.)

MELLÉKLET

K É R D Ő Í V

Kedves Pedagógus! A nevem Horvát Leontina, a szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar végzős hallgatója vagyok. Szakdolgozatom témájával kapcsolatban – Multikulturális nevelés létjogosultsága és szükségessége Óbecsén – végzek egy felmérést, amelyhez az Ön segítségét kérem. A kérdőív kitöltése során megadott információkat bizalmasan kezelem, kizárólag statisztikai kimutatás és pedagógiai értékelés céljára használom fel. Kérem, segítse szakdolgozatom megvalósítását a kérdőív kitöltésével!

A kérdőív névtelen!

1. Nem: F N

2. Lakhely: _____

3. Anyanyelv: _____

4. Kor: a) 20-30 b) 30-40 c) 40-50 d) 50 felett

5. Hogyan írná le röviden a multikulturális nevelés fogalmát és fontosságát?

6. Volt alkalma eddigi munkája során más kultúrából származó gyerekekkel foglalkozni?

a) igen

b) nem

7. Ön jelenleg hány más kultúrából érkező gyermeket tanít? _____

8. Eddigi tapasztalatai alapján hogyan ítéli meg, milyen mértékű a többségi kultúrájú gyerekek alkalmazkodása a kisebbség kultúrájához? (Karikázza be a számot! Ha az 1-egyáltalán nem alkalmazkodnak, az 5-teljes mértékben alkalmazkodnak)

1 2 3 4 5

9. Eddigi tapasztalatai alapján mennyire tartja sikeresnek a kisebbségi kultúrát képező gyerekek asszimilálódását a többségi kultúrába? (Karikázza be a számot! Ha az 1-nem tartom sikeresnek, az 5–sikeresnek tartom)

1 2 3 4 5

10. Ön szerint az intézményben, ahol dolgozik, vannak-e különbségek a kisebbségi kultúrából származó, illetve a többségi kultúrából származó gyerekek között?

a) van

b) nincs

11. Amennyiben ön szerint vannak különbségek milyen mértékben nyilvánulnak meg ezek?

(1-kismértékben nyilvánul meg, 5-nagymértékben megnyilvánulnak. Karikázza be a számot! Amennyiben a 10. kérdésnél a b)-t karikázta, ugorjon a 13. kérdésre!)

1 2 3 4 5

12. Soroljon fel néhány különbséget, melyek megnyilvánulnak a különböző kultúrájú gyerekek között; osztályában, illetve az intézményben, ahol dolgozik!

13. Az ön véleménye szerint az intézményben, ahol dolgozik, milyen mértékben valósul meg a multikulturális nevelés, illetve oktatás?

14. Ön milyen formában szövi bele az iskolai órák tartalmába a különböző kultúrák sajátosságainak elfogadását? Soroljon fel néhány példát!

15. Ön mennyire érzi magát tapasztaltnak a nyelvi, vallási, etnikai és nemzetiségi mássággal jellemezhető tanulók nevelése terén?

(1-egyáltalán nincs tapasztalata, 5-komoly tapasztalattal rendelkezik. Karikázza be a számot!)

1 2 3 4 5

16. Milyen mértékben ért egyet az alábbi állításokkal? (Karikázza be a számot az alábbi táblázatban! 1-egyáltalán nem, 2-néha egyet értek, 3-egyedül is értek, meg nem is, 4-egyedül értek, 5-teljes mértékben egyet értek)

a kisebbség kulturális szokásait tisztelni kell és erre nevelni tanulóinkat is	1	2	3	4	5
képes vagyok a problémát a kisebbségi kultúrához tartozók szemével látni és próbálok, arra nevelni diákjaimat, hogy ők is ezt tegyék	1	2	3	4	5
a kulturális másság iránti toleranciát fontosnak tartom és növendékeimet is ez az elv szerint nevelem	1	2	3	4	5
minden tőlem telhetővel küzdök a diszkrimináció minden formája ellen, beleértve a rasszizmust is, és e nézet szerint nevelem növendékeimet is	1	2	3	4	5
nyitott vagyok a multikulturális identitás fejlesztésére	1	2	3	4	5
hazánkban, oktatási intézményeinkben a jelenleginél több figyelmet kellene fordítani a kulturális kapcsolatokra	1	2	3	4	5

KÖSZÖNÖM, HOGY KITÖLTÖTTE A KÉRDŐÍVET!